

Gençliğin ekonomi politiği ve gençlik esaslı bütçeleme önerisi

Political economy of youth and youth-based budgeting proposal

Mahmut Melih Kaplan¹

Hilmiye Yasemin Özüğurlu²

¹Yüksek Lisans Öğr., Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: melihkaplan@hotmail.com

²Doç.Dr., Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Türkiye, e-mail: yaseminozugurlu@mersin.edu.tr

Öz

Gençlerin son yarım yüzyılda yaşadığı sorunların şiddetlenmesi ve genç emeğinin kullanımına ilişkin yürütülen tartışmalar, gençlik üzerine yapılan araştırmalara olan ilginin artmasına neden olmaktadır. Bu ilgi sonucunda gençlik sorunlarına ilişkin ekonomi politik yaklaşım, konu ile ilgili önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Böylece gençliğin yaşadığı sorunların geniş bir düzlemde ele alınması mümkün hale gelmektedir. Bu anlamda çalışmada gençliğin ekonomi politiği ana akım yaklaşımlar ve heterodoks yaklaşım içerisinde incelenmektedir. Ana akım yaklaşımlar daha çok gençlerin yetişkinliğe geçiş sürelerinin uzamasına, gençlerin eğitimden iş hayatına geçişlerinde karşılaştıkları sorunlara ve nesiller arasında eşitsizliğin artmasına odaklanmaktadır. Bu sorunlar karşısında gençlerin dezavantajlı konumlarını gençleri güçlendirmeye çalışarak azaltmayı hedeflemektedir. Heterodoks yaklaşımlar ise eleştirel bir çerçevede içerisinde, gençlerin yaşadığı problemlerin temel kaynağını ekonomik sistemin işleyiş mekanizması ile ilişkilendirmektedir. Böylece gençlik meselesini sadece belli bir yaş aralığındaki nüfusun geçici olarak karşılaştığı problemler olarak değil, bu problemlerin ekonomik sistem ile ilişkisini kurarak incelemeyi hedeflemektedir. Diğer bir ifadeyle kapitalizmin işleyiş mekanizması gençlerin sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Hakim sistemin yarattığı eşitsiz ortam gençlerin gelir dağılımından aldıkları payın azalmasına yol açmaktadır. Heterodoks yaklaşım bu konuları neoliberal ekonomi politikalarının sonucu olarak sanayisizleşme, işin yoğunlaştırılması ve gençlik emeği kapsamında incelemektedir. Buradan hareketle gençliğin yaşam koşullarının ekonomik, politik, kültürel ve sosyal alanlarını şekillendiren toplumsal ilişkiler ile yerel dinamikler arasındaki ilişkiyi kamu bütçesi bağlamında incelemek önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada ana akım ve heterodoks yaklaşımlar içerisinde kamu bütçesi ile gençliğin toplumsal konumu arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Bu bağlamda çalışmada gençlerin görünür hale gelmesinin bir aracı olarak "gençlik esaslı bütçeleme kavramı" önerisi geliştirilmektedir. Gençlik esaslı bütçe, bütçe program ve politikalarının gençlik temelli olarak düzenlenmesini, bunun yansımalarının sistematik biçimde incelenmesini ve kamusal alan içerisinde kaynak dağılımının gençlik temelli olarak düzenlenmesini önermektedir.

Anahtar kelimeler: Gençliğin Ekonomi Politiği, Gençlik Esaslı Bütçeleme, Heterodoks Yaklaşımlar, Ana Akım Yaklaşımlar.

JEL kodları: P1, B5, J62, H61

*Bu Çalışma Mersin Üniversitesi SBE Maliye Anabilim Dalında Doç. Dr. Hilmiye Yasemin ÖZÜĞURLU danışmanlığında devam etmekte olan Yüksek lisans öğrencisi Mahmut Melih KAPLAN tarafından hazırlanan "Gençliğin Ekonomi Politiği, Gençlerin Yaşadığı Sorunlar ve Gençlik Esaslı Bütçeleme" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Citation/Atf: KAPLAN, M. M. & ÖZÜĞURLU, H. Y. (2023). Gençliğin ekonomi politiği ve gençlik esaslı bütçeleme önerisi? *Journal of Life Economics*. 10(4): 201-231, DOI: 10.15637/jlecon.2193

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Hilmiye Yasemin Özüğurlu
E-mail: yaseminozugurlu@mersin.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The exacerbation of the problems experienced by young people in the last half century and the discussions on the use of youth labor lead to an increase in interest in research on youth. As a result of this interest, the political economy approach to youth problems offers an important perspective on the subject. Thus, it becomes possible to address the problems experienced by youth on a broad level. In this sense, the study examines the political economy of youth within the mainstream and heterodox approaches. Mainstream approaches focus more on the prolongation of young people's transition to adulthood, the problems young people face in their transition from education to business life, and the increase in inequality between generations. It aims to reduce the disadvantaged positions of young people in the face of these problems by trying to empower them. Heterodox approaches, on the other hand, associate the main source of the problems experienced by young people with the functioning mechanism of the economic system, within a critical framework. Thus, it aims to examine the youth issue not only as problems faced temporarily by the population in a certain age range, but also by establishing the relationship between these problems and the economic system. In other words, the problems experienced by young people are caused by the capitalist operating mechanism itself. The unequal environment created by the dominant system leads to a decrease in the share of young people in the income distribution. The heterodox approach examines these issues within the context of deindustrialization, work intensification and youth labor as a result of neoliberal economic policies. From this point of view, it is important to examine the relationship between social relations and local dynamics that shape the economic, political, cultural and social areas of youth's living conditions in the context of the public budget. Therefore, this study examines the relationship between the public budget and the social position of youth within mainstream and heterodox approaches. In this context, the "youth-based budgeting concept" proposal is developed as a means of making young people visible. Youth-based budget suggests that budget programs and policies should be organized on a youth-based basis, the reflections of this should be examined systematically, and resource distribution within the public sphere should be organized on a youth-based basis.

Keyword: Political Economy of Youth, Youth-Based Budgeting, Heterodox Approaches, Mainstream Approaches.

JEL codes: P1, B5, J62, H61

1. GİRİŞ

Gençliğin toplumsal var oluş koşulları ve bu konuda ortaya çıkan sorunlara çözüm arayışı, gençliğin ekonomik ve sosyal süreçlerden etkilenme biçimi dikkate alınarak geliştirilmelidir. Bu anlamda, ekonomik sistemin gelişme dinamikleri ile gençlik sorunlarını ele alış yöntemi çerçevesinde geliştirilen çözüm önerileri arasında güçlü bir ilişki olduğunu belirtmek gerekir. Diğer bir ifade ile gençliğin ekonomik ve sosyal yapı içerisindeki konumu, iktisadi gelişme dinamikleri ile yakından ilişkilidir. Söz konusu ilişki, ekonomik sistemi açıklayan kuramsal yaklaşımlara ve bu kuramsal yaklaşımların gençlik sorunlarını ele alış biçimine göre belirlenir. Nitekim ekonomik ve sosyal yapının diğer bileşenleri gibi gençlik üzerine yapılan çalışmaların da sermaye birikim sürecinin genişleme ve daralma dönemlerinde ortaya çıkan dinamikleri dikkate alarak, gençliğin maddi koşullarını içeren bir analitik çerçeve ortaya koyması gerekmektedir. Bu anlamda genişleme dönemlerinin refah politikalarına dayalı

yeniden dağıtıcı uygulama biçimleri ile daralma dönemlerinin sıkı maliye politikalarını içeren uygulamalarının gençlerin maddi var oluş koşulları üzerinde farklı etkiler yarattığı sonucuna varılabilir. Ancak gerek refah devleti uygulamaları gerekse devletin ekonomiye müdahalesinin azaltılması yönündeki tercihlere bağlı olarak uygulama alanı bulan kemer sıkma politikaları (sıkı bütçe ve maliye politikaları) gençlerin maddi koşullarını belirleyen temel dinamiğin ekonomik sistemin özellikleri ile ilişkisini ele almaktan uzaktır. Çünkü her iki uygulama biçimi gençlik sorunlarına; gençlerin eğitimi ve iş gücü piyasasına girişe hazırlanma süreci, işe girdikten sonra kariyerde ilerleme olanakları, kalkınma için gerekli beşeri sermaye ihtiyacını karşılayan potansiyel nitelikli işgücü ya da işsizlik oranları çerçevesinde yaklaşmaktadır. Elbette bütün bu unsurlar gençlerin yaşam koşullarını ve kalitesini etkilemektedir. Özellikle geçtiğimiz son yarım yüzyıl boyunca küresel ve ulusal düzeyde işgücü piyasaları gençlerin dezavantajlı konumunu

güçlendirecek biçimde dönüşmüştür.

Ancak gençliğin karşılaştığı tüm bu sorunların birbirinden bağımsız tekil süreçler olarak ele alınması, gençlik sorunlarına yol açan temel unsurların göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede, kapitalist sermaye birikimi dinamikleri içerisinde ve bu dinamikler aracılığı ile devletin ekonomiye müdahale biçimlerinin ve kurumsal yapıların dönüştürmesinin gençlik üzerindeki etkilerini bütünsel bir çerçevede ele almak, ekonomi politik yaklaşımı gerektirmektedir.

Ekonomi politik yaklaşımlar sermaye birikimi dinamiklerine bağlı olarak ekonomik, politik, kültürel ve sosyal alanları şekillendiren toplumsal ilişkiler ile ilgilenir. Ekonomi politik bakış açısı, toplumda savunmasız konumda olan gençlerin sorunlarının doğru analiz edilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmada gençliğin ekonomi politikasına yönelik yaklaşımlar, ana akım ve heterodoks yaklaşım başlıkları altında incelenmektedir. Gençlik çalışmalarına ilişkin tartışmaları bu şekilde ele almak, kamu maliyesi literatürü açısından bir ilk olarak tanımlanabilir. İki yaklaşım da gençlerin yaşadığı sorunların farkındadır. Ana akım yaklaşımlar çerçevesinde yapılan çalışmalar, gençleri düzeltilecek bir sorun olarak görür ve onları güçlendirmeye çalışır. Gençlerin karşı karşıya kaldığı olgu ve sorunları tekil olarak ele alır. Sadece olgu veya soruna özgü tartışmaları ve/veya önerileri içerir. Ekonomi politik bu yaklaşımı gerek piyasa mekanizması işleyişi ve buna ilişkin devletin düzenleyici müdahaleleri gerekse refah devletinin salt gençliğe yönelik olmayan yeniden dağıtıcı müdahaleleri ile çözüm arayışı geliştirmektedir. Diğer bir ifadeyle gençlerin yaşadığı sorunların kökenine inmeden yalnızca sorunların etkilerinin azaltılması için yapılan müdahaleleri kapsar. Gençliğin ekonomi politikasına ilişkin heterodoks yaklaşımlar ise bu sorunların kapitalist üretim ilişkilerine dayalı kökenine inmeyi amaçlayan bir analitik çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşımda kapitalizmin işleyiş mekanizması gençlerin sorunlarının temelini oluşturur. Bu anlamda devletin ekonomiye müdahale yöntemine bağlı olarak kullandığı kamu bütçesi ve maliye politikası ile sosyal politika araçları kapitalist sistemin dinamikleri ile iliş-

kilendirilmektedir. Dolayısıyla gençlere yönelik akademik çalışmalara bütüncül bir yaklaşım geliştirmektedir. Özetle, ana akım yaklaşımlar açısından gençlik esas olarak yaş grubuna bağlı bir sosyolojik kategori olarak ele alınır. Buna karşın heterodoks yaklaşımlar gençliği kapitalist üretim ilişkilerinin bir bileşeni olarak ücretli emek kategorisinde değerlendirmektedir. Böylece her iki yaklaşımın gençliğin maddi var oluş koşullarına yönelik kullandığı politika seçenekleri farklılaşmaktadır.

Bu çerçevede gençlik çalışmalarına yönelik kuramsal katkı sağlama amacını güden gençliğin ekonomi politik yaklaşımları, kapitalist gelişme dinamikleri çerçevesinde devlet-ekonomi ilişkisindeki değişimi ele almayı gerektirmektedir. Bu anlamda kapitalist gelişme dinamiklerinin devlet-ekonomi ilişkisi üzerindeki etkisi bütçe yapısı ve politikalarındaki değişim doğrultusunda değerlendirilebilir. Kamu bütçesinde harcama ve gelir bileşimi, kaynakların ve gelirin toplumsal kategoriler arasındaki dağılımını görünür kılmaktadır. Bu anlamda bu çalışmada kamu bütçesi yoluyla gençliğin maddi var oluş koşullarını görünür kılmak üzere 'Gençlik Esaslı Bütçeleme' önerisi geliştirilmektedir. Gençlik esaslı bütçeleme, kamu bütçesine yeni bir yaklaşımı ifade etmektedir. Gençlerin ekonomik işleyiş mekanizmasına bağlı olarak yaşadıkları dezavantajlarının giderilmesini ve gençlerin toplumsal üretimden mümkün olduğunca yüksek oranda pay almasını sağlamayı hedefleyen bir bütçe yaklaşımını ifade etmektedir. Bu anlayış 18-35 yaş aralığındaki gençlerin toplumda önemli rol almaları için devlet bütçesini kullanmayı önermektedir.

Bu çalışma kamu maliyesi literatürü açısından iki temel katkı sağlamayı hedeflemektedir. İlki gençlik çalışmalarına kamu maliyesi perspektifinden yaklaşmak ve devlet-ekonomi ilişkisi çerçevesinde bir araştırma önerisi sunmak. Bu bağlamda devlet-ekonomi ilişkisini gençliğin ekonomi politikası çerçevesinde ele almak, kamu maliyesi ve gençlik çalışmaları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. İkinci katkı ise söz konusu ilişkiyi "gençlik esaslı bütçeleme" önerisi ile somutlaştırmaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde gençliğin ekonomi politikasına yönelik kuramsal tartışmalara yer verilmiştir. Sonraki bölümde ise gençleri ekonomik ve sosyal yapı içerisinde görünür kılmayı hedefleyen ‘Gençlik Esaslı Bütçeleme’ önerisi yer almaktadır.

2. GENÇLİĞİN EKONOMİ POLİTİĞİNE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Gençliğin ekonomi politikasını açıklamadan önce konunun anlaşılmasına yardımcı olacak biçimde ekonomi politik kavramının açıklanmasında yarar vardır. Sukarieh ve Tannock (2016: 1282), ekonomi politik kavramını; devletlerin, piyasaların ve sınıfların karşılıklı olarak etkileşimi ve gelişimi olarak ele alır. Bu anlamda sınıf, ırk, cinsiyet ve diğer kimlik biçimlerinin birlikte var oluş koşulları; değişen sermaye birikimi yapısı ve bunların yasal, kültürel ve politik düzenleme biçimleri; ulusal, küresel ve yerel sermaye ile sınıf ve kültürel ilişkiler arasındaki bağlar; bilgi ve hegemonya biçimlerinin inşası; tekno-politika; kaynak ve mücadele alanı olarak su ve çevre; devletlerin ve sınıfların oluşumunda savaşın rolü; tahakküm ve direniş pratikleri ve kültürleri arasındaki bütünsel ilişkiler biçimi olarak ele alır. Sukarieh ve Tannock (2016: 1282) ‘ın çizmiş olduğu çerçeveden de anlaşılacağı gibi ekonomi politik kavramı gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde iktisadi ve toplumsal yaşamın bütün bileşenlerini kapsayan ve bu bileşenler arasındaki ilişkilerin tarihsel süreç içerisindeki gelişme dinamiklerini ele alan bir çerçeveyi ifade etmektedir. Bu anlamda, ekonomi politik yaklaşımlar; ekonomik, politik, kültürel ve sosyal alanları şekillendiren toplumsal ilişkiler ile yerel ortamlar arasındaki ilişkiyi tarihsel dinamikler ile ilişkilendirmektedir. (Sukarieh ve Tannock, 2016: 1282).

Dünyadaki genel eğilime bakıldığında gençliğin sosyo-ekonomik konumuna yönelik tartışmalar özellikle son zamanlarda giderek artış eğilimi içerisine girmiştir. Bununla birlikte akademik düzeyde gençliğin ekonomik ve sosyal yapı içerisindeki önemine yönelik saptamalar özellikle ekonomi politik tartışmalar içerisinde gelişmektedir. Çünkü ekonomik ve sosyal yapıdaki değişim dinamikleri, diğer bütün toplumsal ka-

tegoriler arasındaki ilişkileri etkilediği ve dönüştürdüğü gibi gençliğin var oluş koşullarını da etkilemektedir. Daha açık bir ifade ile gençliğin ekonomik ve sosyal yapıdaki değişim karşısındaki konumu, ekonomi politığın geniş kapsamlı tartışma alanı içerisinde özel olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Değişen sermaye-emek ilişkileri ve buna bağlı olarak çalışma ilişkilerindeki dönüşüm genç emeğinin işgücü piyasaları açısından güvencesiz ve rezerv işgücü niteliğini beraberinde getirmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak genç emeğinin yetişkin emeğin içerisinde ele alınması, gençliğin gerek işgücü piyasalarında gerekse gündelik yaşamın diğer alanlarında görünmez hale gelme riskini oluşturmaktadır. Bu nedenle kapitalist gelişme dinamikleri çerçevesinde giderek keskinleşen toplumsal iş bölümüne bağlı olarak, cinsiyete dayalı iş bölümü gibi gençliğin gerek kuramsal düzeyde gerekse politik araçların biçimlenmesi düzeyinde görünür kılınması önem taşımaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün oluşturduğu kadın emeğini yaşamın bütün alanlarında görünür kılmaya benzer bir şekilde genç emeğinin de ekonomi politik tartışmalarda özel bir başlık olarak ele alınması, bir gereklilik haline gelmektedir.

Gençliğin ekonomi politığının temeli 1960’lardaki gençlik hareketlerini ve gençlik kültürlerini açıklamaya çalışan, gençleri potansiyel olarak devrimci bir ‘sınıf’ olarak gören neo-marksist girişimlere kadar gidebilir. Neo-marksist yaklaşımlarda gençlik protestolarına ve gençlerin toplumsal hareketlerine ilişkin düşünceler, ekonomik ve siyasi gücün ortaya çıkardığı maddi koşullarla ve değişen güç dağılımı ile ilişkilidir. O dönemki tartışmalarda gençler devrimci güç olarak görülmekte idi ve bu nedenle kapitalizm gençleri durdurmak için eğitimi kullanmıştır (Cote, 2014: 529-530). Kavram olarak ‘gençliğin ekonomi politik’ ilk defa 1960’larda (Rowntree ve Rowntree, 1968) tarafından kullanılmış olmakla birlikte kavramı geliştirerek tekrar gündeme getiren kişi Cote (2014) olmuştur. Cote (2014) sosyoekonomik güce sahip yetişkinler ve gençler arasındaki ilişkiyi öne çıkaran ‘sınıf olarak gençlik’ yaklaşımını savunarak kavramı geliştirmiştir. Cote gençliğin ekonomi-politik perspektifini, “belirli bir toplumda siyasi ve ekonomik güce

sahip olanlara (yetişkinlere) göre gençlik kesiminin konumlanmasının zaman içindeki temel nedenlerini ve sonuçlarını araştıran bir bakış açısı'' olarak tanımlamaktadır. Cote'ye göre gençliğin çağdaş ekonomi politikası genç emeğin aşırı sömürüsüne dayanmaktadır. Sukarieh ve Tannock (2015)'a göre gençliğin ekonomi politik disiplini, ekonomik alan içerisindeki gençlerin eşitsiz oldukları durumlarla ilgilenmektedir. Bu anlamda gençlerin içinde bulunduğu eşitsiz ortamın anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Diğer bir ifade ile gençlerin yaşamları süresince içinde yer aldıkları eşitsiz ortamı ve gençleri ikincil konuma iten koşulları analiz etmeyi sağlayan yol ekonomi-politik disiplininin geçmektedir. France ve Threadgold (2015) ise gençliğin ekonomi politikasını "ekonomi ve gençlerin günlük yaşamı arasındaki ilişki" olarak tanımlamıştır. Gençliğin ekonomi-politiki, mikro bir toplumsal olgu olan gençliğin, makroekonomideki kurumlarla ve aktörlerle ilişkisini incelemektedir. Ayrıca bu ilişki sonucunda gençliğin aleyhine oluşan koşulları gündeme getirmek amaçlanmaktadır.

Gençlik giderek küresel politikaların, kalkınmanın ve kamusal tartışmaların merkezinde yer almaktadır. İçinden geçmekte olduğumuz dönemde çok uluslu şirketler, hayırsever vakıflar, uluslararası kalkınma örgütleri, ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşları, ulus devletler ve yerel devletler gençlik odaklı çeşitli politikalar ve programlar uygulamaktadır. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve Dünya Ekonomik Forumu gibi kuruluşlar yeni gençlik ofisleri, gençlik grupları, gençlik programları, gençlik elçileri ve gençlik zirveleri gibi çalışmalar yapmaktadır. Örneğin 2012'de Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, özellikle küresel çapta gençleri güçlendirmek için Küresel Gençlik Sorunları Ofisi ve Küresel Gençlik Konseyleri ağını oluşturmuştur (Sukarieh ve Tannock, 2016: 1286).

Gençlik, toplum içerisinde en savunmasız ve dezavantajlı konumdaki toplumsal kategorilerden birini oluşturmaktadır. Gençlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde, toplum içerisinde kabul edilebilir bir konuma ulaşmak ve deneyim kazanmak için ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal alanda gerçekleşen dönüşümlerin etkisi altında kalmaktadır. Dolayısıyla ekonomi politik bakış

açısı gençlerin dezavantajlı konumlarını ortaya koymak yönünde önemli katkılar sağlamaktadır (Paciello, 2012). Gençliğin ekonomi politikasını geliştirmeye yönelik çalışmalar, gençliğe bir kuşak olarak odaklanmaktan ziyade gençlik algısını ekonomik ve siyasal gelişmelerin içerisine yerleştirmeyi önermektedir. Bu anlamda gençliğe yönelik araştırmalar aynı zamanda ekonomik, sosyal ve siyasal süreçlerin izlenmesini de beraberinde getirmektedir. Bunun temel nedeni ekonomik ve sosyal yapıda ortaya çıkan dönüşümlerin ilk etkisi gençler, kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplar üzerinde gözlemlenir. Dolayısıyla kapitalist ekonomik sistemin işleyişine bağlı olarak gelişen çelişkili süreçlerin ortaya koyduğu sosyal ve siyasal dönüşümleri incelemek için gençlerin maddi var oluş koşullarını analiz etmek gerekir (Sika, 2020: 274-275). Gençlik çalışmalarının ekonomi politik yaklaşımı, ekonomi ile gençlerin yaşamı arasındaki ilişkiye dar bir bakış açısından çok daha fazlasını içermektedir (Sukarieh ve Tannock, 2016: 1283).

İzleyen bölümde gençliğin ekonomi politikası hakkındaki kuramsal tartışmalara yer verilmektedir. Bu çerçevede öncelikle ana akım yaklaşımlarda gençliğin ekonomi politikası ele alınacaktır.

2.1. Ana Akım Yaklaşımlarda Gençliğin Ekonomi Politikası

Ana akım yaklaşımlar yükselen gençliğin farkındadır ve bunun için çalışmalar yapmaktadır. Bunun en önemli göstergeleri de gençlik ile ilgili araştırmaların geniş çevrelerin ilgisini çekmeye başlaması ve hükümetlerin yöneldikleri gençlik politikalarıdır

Gençlik sorunları son zamanlarda artan ölçüde ilgi odağı olmakla birlikte özellikle 2007 Küresel Mali Krizi ve onu takip eden on yıllık kemer sıkma politikalarından bu yana şiddetini arttırmıştır. Gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde ana akım yaklaşımların önerileri doğrultusunda uygulama alanı bulan devletin küçültülmesi ve/veya düzenleyici devlet anlayışına dayalı kamu maliyesi yaklaşımı ve buna bağlı olarak uygulanan daraltıcı maliye politikalarından gençler olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu süreç içinde genç işgücünün reel ücretlerinin durgunlaştığı veya düştüğü, işgücü piyasasının

kötüleştığı ve güvencesiz istihdam sayısının arttığını ifade etmek mümkündür. Bunlara ek olarak COVID-19 küresel pandemi krizi de gençler üzerindeki bu negatif etkilerin artmasına yol açmıştır (Yates, 2021: 2).

Ekonomik alanın eşitsizliği, gençlerin istihdama geçme sürecini engellerken aynı zamanda iş olanakları konusunda bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Gençler kariyerlerinin erken dönemlerinde gelir eşitsizliğiyle karşı karşıya kalmakta, aynı zamanda çoğu kez iş güvencesinden yoksun biçimde çalıştıkları işi koruyabilme endişesi ile çalışma yaşamının içine girmektedir. Ayrıca, gençlerin kayıt dışı işlerde çalışarak sosyal güvence sisteminin dışına çıkmaları çalışma yaşamlarını negatif etkileyen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Karşılaşılan tüm bu problemlerin kaynağını, sermayenin karlılığını yükseltmeyi hedefleyen neo-liberal ekonomi politikalarına dayandırmak mümkündür. Dolayısıyla ekonomik sistemin sermaye grupları lehine işleyişe sahip olması gençlerin aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. (Göze ve Yılmaz, 2021: 1521).

Gençlerin çalışma koşulları ve saatleri üzerindeki sınırların esnekleştirilmesi, sosyal güvenlik ve gelir desteği uygulamalarının kaldırılması genç emeğine dayalı ücretlendirmeye yönelik aşağı yönlü baskıları arttırmaktadır. Diğer bir ifade ile işgücü piyasalarının esnekleşmesi, genç emeğinin maddi var oluş koşullarını olumsuz yönde etkilemektedir. Genç emeği ücretlerindeki aşağı yönlü eğilimin doğal sonucu olarak da gençlerin ebeveynlerinden ayrılarak ekonomik olarak bağımsız olmaları giderek güçleşmektedir. Gençlerin görece olarak yüksek ücret vadeden üst düzey işlere erişim olanaklarının giderek zorlaşması, gençlerin eğitim aşamasının uzamasına ve aldıkları eğitimle uyumsuz daha düşük ücretli işlerde çalışmalarına neden olmaktadır. Tüm bu veriler, gençlerin işgücü piyasası ile var olan ilişkilerinin tamamen değiştiğini ve daha uzun süreli geçişler yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu süreç gençleri ekonomik olarak desteklemek için ailelere yüklenen sorumluluğun arttığını göstermektedir. Aileye maddi olarak bağımlılığın devam etmesi ebeveynlerinin emekliliklerini ertelemesine de yol açmaktadır. Değişen istihdam modelleri nedeniyle, kendinden önceki kuşağa

oldukça yabancılaşan gençlerin, iş sahibi olabilmek için kayıt dışı ekonomiye veya göçe zorlanması, nesiller arasında oluşan farklılıkları da şiddetlendirmektedir. Buna ek olarak gençlerin, kamusal hizmetlere ve düzenli istihdama duyduğu güven azalmakta, sosyal ağlara ve aileye olan ihtiyacı artmış olmaktadır (Murphy, 2017: 7).

Bu çerçevede izleyen bölümde ana akım ekolün gençliğin ekonomi politikasına yönelik yaklaşım biçimleri, yetişkinliğe geçiş ve olumlu gençlik yaklaşımı, gençlik geçişleri ve nesiller arası eşitsizlik alt başlıkları etrafında ele alınmıştır.

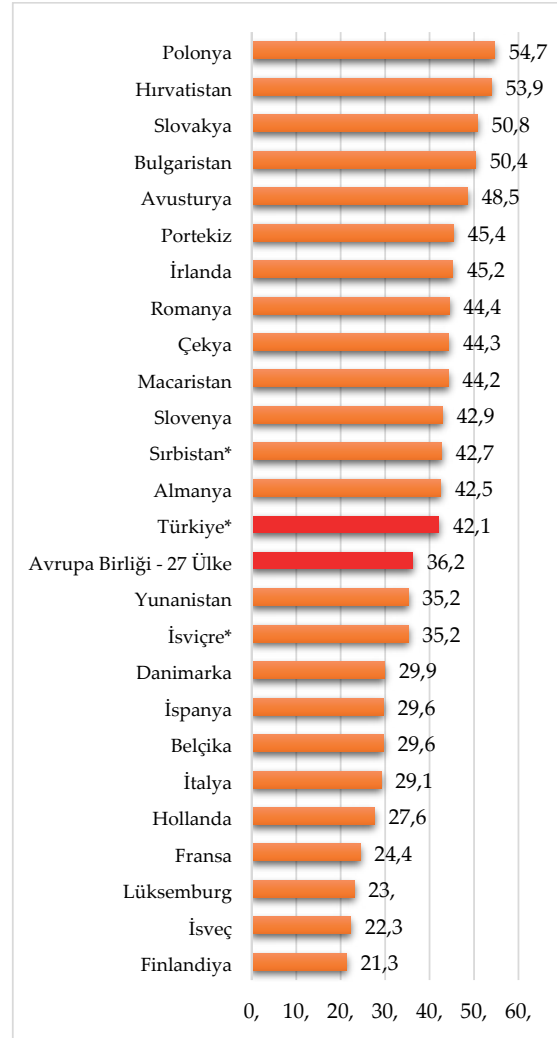
2.1.1. Yetişkinliğe Geçiş ve Gençliğin Pozitif Gelişimi

Ana akım yaklaşımlar için gençlik dönemi, kendine has fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler içeren bir gelişim dönemini ifade etmektedir. Bu dönem içerisinde bireyler duygusal gelgitler, yoğun zihinsel sorgulamalar ve çalkantılı süreçler geçirirler. Yetişkinlik döneminde ise bireylerin duygu dünyası nispeten dinginliğe ve netliğe ulaşır (Düzgüner, 2015: 106). Gençlik dönemi içindeki bireylerin dezavantajlı konumda olduğu düşüncesi yaygın bir kabul görmektedir. Dezavantajlı gençlik terimi istihdama hızlı ve erken adım atmak da dahil olmak üzere olumsuz koşullar altında gençlerin sosyalleşme biçimini açıklamak için kullanılmaktadır (Reiter, 2003: 256). Ana akım yaklaşımlar açısından dezavantajlı gençlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadığı sorunlar, ekonomik gelişme süreçlerini kesintiye uğratabilir. Dolayısıyla yetişkinliğe geçiş süresince gençlerin kamusal karar alıcılar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu desteklerin sağlanamaması durumunda genç işsizlik, suça yönelme ve yaygın madde bağımlılığı gibi ortaya çıkması muhtemel ekonomik ve sosyal sorunlar, kaynak dağılımında etkinlik kriterlerinden uzaklaşmaya ve ekonomik verimliliğin düşmesine neden olacaktır. (Bessant, 2003).

Yetişkinliğe geçiş, genellikle gençlerin kademeli bir şekilde yetişkin rollerine ulaştığı bir dönem olarak görülür. Bu geçiş döneminde gençler eğitimlerini nasıl sürdürecekleri, ne tür işlerle ilgilenecekleri, nerede ve kiminle yaşayacakları,

evlilik gibi birçok önemli konuda seçim yaparlar. Son yarım yüzyılda araştırmalar, bu geçiş sürecinin tamamlanmasının daha uzun süreler aldığını ortaya koymaktadır. Geleneksel olarak yetişkinliği gösteren belirteçlerin (evlenmek, finansal olarak bağımsız olmak, çocuk sahibi olmak ve bir ev sahibi olmak vb.) daha kolay ve hızlı gerçekleştiği 2. Dünya savaşı sonrası döneme göre özellikle 1970'li yıllarda bu yana daha uzun zaman aldığı ifade edilmektedir (Clark, 2007; Mazurik, 2022: 1). 25 yaş ve üstündeki gençlerin ebeveynleriyle birlikte yaşama eğilimindeki artış, gençlerin yaşam şekillerinde köklü değişikliklerin yaşandığını göstermektedir. Bu köklü değişikliklerin, önemli ekonomik ve sosyal dönüşümlerle aynı zamanda olduğu görülmüştür. 1960'lardan başlayarak, kolejlerin ve üniversitelerin artması, eğitime dahil olan birey sayısının artması ve eğitim sürecinin uzaması gençlerin ebeveynlerine bağımlılıklarının süresini uzatmıştır. Bu anlamda gençlerin ebeveynleriyle birlikte yaşaması ve okul sürecini uzatması, işsizliğe ve düşük ücretlere tepki gösterme yollarından biri olarak da değerlendirilebilir. Nitekim gençlerin ebeveynleri ile birlikte yaşamasının, ev harcamalarını düşürmeye yönelik bir strateji olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır ve bu aynı zamanda aile için ekonomik bir stratejiyi de ifade etmektedir.. Örneğin ebeveynler ve gençler birlikte yaşarken yiyecek ve barınma giderleri açısından ölçek ekonomilerini benimseyebilirler (Boyd ve Norris, 1999: 4-5). Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerine göre Şekil 1'de 18-34 yaş arasındaki genç bireylerin kendi tanımladığı mevcut ekonomik duruma göre ebeveynleriyle birlikte yaşayanlarının oranı verilmiştir. Bu verilerde Polonya'nın en yüksek orana sahip olduğu, balkan ülkelerinin ve Türkiye'nin AB ortalamasının üstünde olduğu gözle çarpılmaktadır.

Şekil 1. Kendi Tanımladığı Mevcut Ekonomik Duruma Göre Ebeveynleriyle Birlikte Yaşayan 18-34 Yaş Arası Gençlerin 2022 Yılı Verileri

Not: (*) İşaretili olan ülkelerin verileri 2021 yılına aittir.

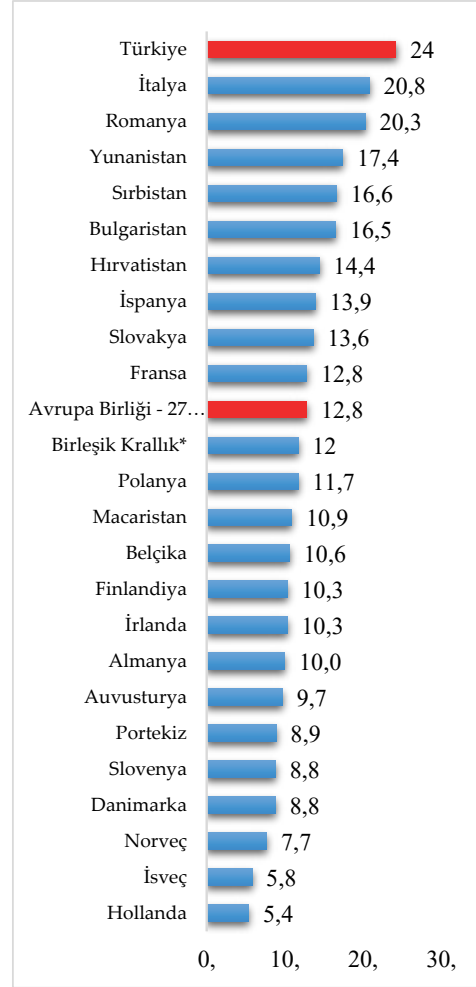
Kaynak: EU-SILC anketi (EUROSTAT, 2023a).

Gençlerin sorunlarına yönelik ana akım tartışmalarda dikkat çeken bir diğer konu Gençliğin Pozitif Gelişimi (Positive Youth Development) kavramıdır. Bu yaklaşım gençlere olanaklar ve hizmetler sağlayarak onları güçlendirmeyi hedefler. Gençlere yararlılık, yeterlilik ve aitlik duygularını kazandırmayı amaçlayan politik bir bakış açıdır (Sukarieh ve Tannock, 2015: 17-18; Aslan, 2014: 82). Gençliğin pozitif gelişimi, en dezavantajlı ve en sorunlu geçmişlere sahip gençleri de içine alır ve onların yetersizliklerine değil, potansiyellerine dikkat çeker. Diğer bir ifadeyle gençleri toplumun sorunları olarak ele almaz, onları kaynak olarak değerlendirir (Damon, 2004: 15). Bu kapsamda gençlerin eğitimi

konusu önem kazanmaktadır. Eğitim politikalarının gençlerin geleceğine bir yatırım ve gelecekte yararlanılacak becerilerinin taşıyıcısı olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla eğitim politikaları “ekonomik rasyonaliteye” uygun bir düşünce temelinde düzenlenmelidir (Wyn ve White, 1997: 7). Bu bakış açısından hareketle Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar ve hükümetler, gençlere verdikleri destekleri arttırmayı amaçlayarak, gençlerin potansiyellerinin ve kapasitelerinin tanınmasına yönelik gençlik politikaları oluşturmaktadır. Gençlik politikaları; eğitim (hem örgün hem de yaygın), bilgi ve kariyer rehberliği, adalet ve gençlik hakları, katılım ve aktif vatandaşlık, yeni teknolojilere erişim, rekreasyon ve boş zaman etkinlikleri, gençler için güvenli ve emniyetli bir ortam sağlamak gibi politikaları kapsamaktadır (Denstad, 2009). Özetle ana akım yaklaşımlar açısından gençlik politikalarında amaç, gençlerin yeteneklerinin ve yeterliliklerinin ekonomik işleyiş mekanizmasının ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesini sağlamaktır.

Bu anlamda istihdamda ve eğitimde yer alan gençlerin toplam genç nüfus içerisindeki oranı gençlik politikalarına yönelik hedeflerin belirlenmesinde temel göstergelerden birini oluşturmaktadır. Şekil 2’de ne istihdamda ne de eğitimde olan gençlerin 2022 yılı verileri yer almaktadır. Bu veriler incelendiğinde Kuzey Avrupa ülkelerinin toplam genç nüfus içerisinde ne istihdamda nede eğitimde olan genç nüfusun oranının düşük olduğu göze çarpmaktadır. Avrupa Birliği ortalamasının 12,8 olduğu dikkate alındığında Türkiye yüzde 24 düzeyindeki bir oran ile AB ortalamasından negatif yönlü ayrılmaktadır. Bu veri Türkiye’de ana akım yaklaşım çerçevesinde bile olsa gençlik politikalarına yönelik ihtiyacın göstergesi olarak değerlendirilebilir. .

Şekil 2. Ne İstihdamda Ne de Eğitimde Olan Gençlerin 2022 Yılı Verileri

Not: Türkiye’nin verisi 2020 yılına ve Birleşik Krallık verisi 2019 yılına aittir.

Kaynak : (EUROSTAT, 2023b).

Ana akım ekonomi politik yaklaşımlarda gençlerin sorunlarına yönelik oluşturulan gençlik politikaları aslında gençleri küresel iktisadi yapının içine dahil ederek kapitalizmin sürekliliğini sağlamayı amaçlar. Daha önce de ifade edildiği üzere gençliğin pozitif gelişimi kavramı, gençlerin üretken ve sağlıklı yetişkinler olmaları için gerekli olan yetkinlikleri ve başlıca özellikleri edinmelerini içermektedir (Sukarieh ve Tannock, 2015: 17-18). Bu nedenle gençlerin olumlu bir geleceğe doğru yönlendirilmesi beklenmektedir fakat bu “olumlu gelecek” neo-liberal ekonominin sürekliliğiyle paralel bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, gençliğin yapıyla ilişkisi incelendiğinde ilgili yapının gençliğe karşı belirleyici gücü olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, gençlerin sisteme düzenli bir şekilde uyum sağlaması yine sistemin faydasına olacaktır.

2.1.2. Gençlik Geçişleri

Gençlik geçişleri, işgücü piyasasına geçecek olan gençlerin uyumunu sağlayan girişimleri içeren bir kavramdır. Bu girişimler gençlerin işgücü piyasasına dahil edilmelerine odaklanan genellikle kalifikasyon, mesleki eğitim ve iş arama desteklerini içeren programlardır. Gençlik geçişlerine yönelik yapılan araştırmalar, gençlerin eğitimden çeşitli çalışma biçimlerine, işsizliğe veya ekonomik hareketsizliğe nasıl geçtiğini inceler. Bu araştırmalar ekonomik koşullar değiştiğinde gençlerin istihdama geçişinin neden uzadığıyla ilgilenmektedir.

İş sahibi olmak topluluk içinde kimliğin şekillendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Meslekler ana akım yaklaşımlar tarafından çoğu kez sosyal ve ekonomik sermaye, kültür düzeyi ve eğitime kadar giden bir dizi başka sermaye biçimini içinde barındırır (Duffy, 2019: 3). İş sahibi olmak için üniversite mezunu olmanın önemli olduğu algısı yaygındır ve mezuniyet sosyal başarı için önemli bir gösterge olarak kabul edilir. Geçmişten bugüne üniversite mezunu sayısı hızla artmıştır fakat işgücü piyasasındaki istihdam olanakları bu artan mezun sayısını karşılayacak kadar hızlı genişlememiştir. Bunun sonucu da artan rekabet ve işsizlik olmaktadır (Sultana ve Rahman, 2022: 120).

İşgücü piyasası iktisadi gelişme dinamiklerine paralel olarak yeni yeteneklere ve yeterliliklere ihtiyacı sürekli olarak ortaya çıkaran ve bu yeterliliklerden yoksun olanların piyasa dışı kaldığı özellikler taşımaktadır. Gençlerin yeni kabiliyetlere sahip olabilmesi için eğitimden işgücü piyasasına geçişine yönelik yapılan müdahaleler bu geçişlere duyarlı olan topluluklarda faydalı olabilmektedir. Ancak gençlerin istihdamında 'temel becerilerin eksikliğini' merkezinde tutan aktif istihdam politikaları bağlamsal faktörleri önemsemez. Gençlerin eğitimi ile çalışma yaşamı arasındaki uyum piyasa mekanizmasının ihtiyaçları çerçevesinde yapılan ekonomik ve siyasal tercihler nedeniyle her zaman sağlanamamaktadır. Diğer bir ifade ile piyasa mekanizmasının işleyişi gençlerin öznelliklerini, ilgi alanlarını ve değerlerini dikkate almaz (Colombo ve Rebughini, 2019: 4-5; Miranda ve Alfredo 2022: 241-242). Neo-liberal düşünce eğitim sürecini,

insan sermayesi oluşumu ve iş hazırlığı olarak değerlendirir. Bu nedenle gençlik geçişi politikaları yoluyla eğitim sistemlerinin piyasa işgücü taleplerine göre şekillenmesi amaçlanmaktadır (Damon, 2004: 15).

Neoliberal politikalar sonucunda birçok ülkede eğitim hizmetleri yarı özelleştirilmiş ve yükseköğretim de piyasalaştırma baskıları ile karşı karşıya kalmaktadır. Üniversiteler, giderek kamusal hizmet üretim alanı içerisinde çıkarılmakta, vergilerle finansmanın yerini eğitim ücretleri almaktadır. (Kuznetsova ve Kuznetsov, 2020). Özetle üniversiteye gitmenin maliyeti bireyselleştirilmiştir. Bu durum öğrencilerin üzerinde ciddi bir borç yükünün oluşmasına yol açmaktadır. Üniversiteye girme ve üniversite eğitimini sürdürmek isteyen gençler, işgücü piyasasına dahil olmadan önce borçlanmak zorunda kalmaktadır. Sözkonusu borç yükü işgücüne dahil olan gençler üzerinde disiplin baskısı işlevini görmektedir. Ayrıca üniversite mezunu sayısının artması ve bunun istihdam olanaklarıyla karşılanamaması nedeniyle işgücü piyasasına giremeyen gençlerin işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmaları ana akım yaklaşımlar tarafından ekonomik sistemin işleyişinden kaynaklanan kolektif bir sorun olarak değil bireysel bir sorun olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle gençlerin karşı karşıya kaldığı "başarısızlık" kendi becerilerini geliştirememelerine bağlı olarak karşılaştıkları bireysel bir sonuç olarak ifade edilmektedir (Yates, 2021: 9). Bu algı nedeniyle gençler eğitimde istenilen başarı ölçütünü karşılayamadıkları takdirde suçluluk ve utanç duymaktadır. Çünkü eğitim sisteminde başarısız olmanın sonucu başarısızlıkla yoğrulmuş bir gelecek demektir. Bu anlamda gençler, iyi bir not almak, iyi bir referans almak, mümkün olduğunca nitelik kazanmak üzere sürekli bir çabanın içerisinde olmaya ve güvensiz çalışma koşullarını kabullenmeye zorlanmaktadır. (Pimlott-Wilson, 2017: 4).

Özetle kapitalist işleyiş mekanizmasının eğitim sistemine yansımaları, gençliğin maddi var oluş koşullarını gelecek konusundaki belirsizlik, güvensiz istihdam, eğitim ve iş seçimi konusundaki ayrışma ve sürekli bireyselliği öne çıkaran bir kabullenişe zorlanma biçiminde etkilemekte-

dir. Gençlik geçişleri alanında yapılan çalışmalar dikkati kapitalizmin sistematik çelişkilerinden ve yapısal sorunlarından uzaklaştırır. Gençlere yönelik sunulan sözde olanaklar gençlerin yaşadıkları sorunların çözümünü sağlamaktan uzak sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin eğitim sisteminde kolektif ve yapısal engeller yerine uyum sağlayamayan gençlerin “bireysel tercihleri” dikkate alınmaktadır. (Pimlott-Wilson, 2017: 7; Yates, 2021: 9). Günümüz gençlerinin yaşadığı maddi varoluş sorunları nesiller arası eşitsizlik düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Bu çerçevede izleyen bölümde ana akım yaklaşımların gençliğin ekonomi politikasına çelişkili açıklamalarına gene kendi içlerinden geliştirdikleri ve bir savunma refleksi olarak tanımladığımız nesiller arası eşitsizlik kavramı ele alınmaktadır.

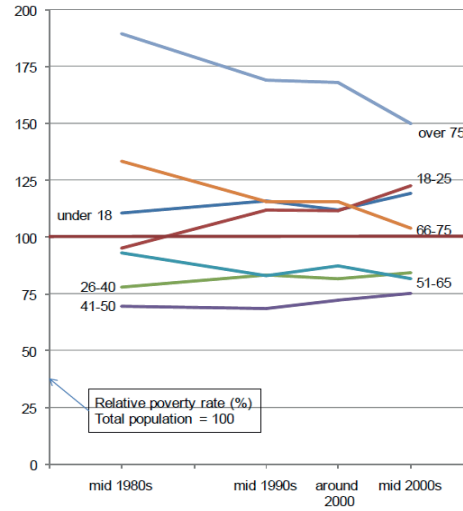
2.1.3. Nesiller Arası Eşitsizlik

Toplumsal alanda her yere etki eden neo-liberalizmin sonucu olarak son yarım yüzyılda yaş odaklı servet gençleri yoksullaştıracak şekilde eşitsiz dağılmıştır. Günümüz gençleri ile 1970’den önce aynı yerde yaşamını sürdürmüş olan gençlerin servet dağılımından aldıkları pay karşılaştırıldığında, günümüz gençlerinin çok daha dezavantajlı konumda oldukları görülmektedir. Buna ek olarak genç ve yetişkin sınıf arasındaki fark artan maddi eşitsiz durumlar nedeniyle gittikçe açılmaktadır (Göze ve Yılmaz, 2021: 1519). Eski nesiller ile karşılaştırıldığında gençler daha düşük servet, daha yüksek işsizlik, daha güvencesiz çalışma ortamı, daha düşük emekli maaşları ve daha zor konut sahibi olmak gibi maddi var oluş koşullarını belirleyen sorunlar ile yüzleşmektedir. Özellikle son yirmi yılda söz konusu göstergelerdeki olumsuz eğilim artış göstermektedir. (O’grady, 2022). Bu anlamda birçok gencin ebeveynlerinin yaşam standartlarına ulaşamayacakları öngörülmektedir (Roberts, 2021; Keating ve Melis, 2022; Miranda ve Alfredo, 2022).

Şekil 3’deki yoksulluk ile ilgili veriler incelendiğinde ileri yaş gruplarında yoksulluk riski azalırken, gençlerin yoksulluğu artmıştır (OECD, 2008). Gençlerin yoksulluğuna sebep olan en büyük etkenlerden biri işsizliktir. Günümüzde birçok ülke bu durumla karşı karşıyadır. Bu sorun az gelişmiş ülkelerde daha yaygın ve şiddetli gö-

rülmesine rağmen gelişmiş ülkelerde de önemli seviyelere ulaşmıştır (Sultana ve Rahman, 2022: 120).

Şekil 3. OECD’nin 20 Yılı Aşkın Süre İçinde Yaşa Göre Yoksulluk Oranı

Kaynak: (OECD, 2008).

Yoksul olma olasılığı en yüksek yaş grubu hala 75 yaş üstündekileri içeren gruptur fakat taşıdıkları risk 1980’lerin ortasındaki nüfus ortalamasına göre neredeyse iki katyken, 2000’lerin ortalarında 1,5 katına düşmüştür. Bu durumun tam tersi olarak gençler ve çocuklar 20 sene öncesinin nüfus ortalamasının altında veya yakınında yer almaktayken nüfus ortalamasından neredeyse %25 daha yüksek yoksulluk oranına ulaşmıştır (OECD, 2008).

2007 küresel ekonomik krizinden bu yana reel ücretlerde artış oranı giderek azalmakta, buna karşın konut fiyatları sürekli olarak artış eğilimini korumaktadır. Bu eğilimler işgücü piyasasına giren ve sayıları gittikçe artan gençlerin ev sahibi olmasını zorlaştırmaktadır. Konut sahibi olan ileri yaş işçilerin ev kiralamak zorunda olan gençlere göre süreç içinde daha “varlıklı” duruma gelmesi de nesiller arası eşitsizliğin gittikçe artış eğilimi içerisinde olduğunu ifade etmektedir.

Ana akıma dayalı gençlerin ekonomi politikası yaklaşımında sorunların köklerinin analizi yapılmadan sorunları üreten statüko onaylanmaktadır. Liberal yaklaşımlardaki genel eğilimin bireyselliğe ve faydacılığa dayalı vurgusu, gençler

arasında bunu telafi eden ya da bu durumla başa çıkmasını sağlayan davranışları güçlendirirken, sömürüye dayalı ekonomik ve sosyal işleyiş mekanizmasını normalleştirebilir. Genç bireyin 'yetiştirilme'ye dönüştürülerek düzeltilebilecek bir olgu olarak görülmesiyle hem mevcut statüko kabul edilmiş olur hem de gençliğin sınıfsal sınırlaması kolayca kabul edilmiş olur. Diğer bir ifadeyle ana akımda yapılan gençlik yaklaşımları daha çok sembolik konulara yani gözlemcinin kendisini haklı çıkardığı ideolojileri içeren konulara odaklanır (Cote, 2014: 537-538).

Gençliğin toplumsal kategori olarak ortaya çıkması ile kapitalizm biçimleri ve kapitalist toplumun gelişimi arasında uzun zamandır önemli bağlar olsa da özellikle dünya genelinde gençlik hakkındaki değişimler neoliberal ideolojinin küresel yükselişi ile doğrudan bağlantılıdır. Ana akım retoriği, gençlerin sorunlarına 'ilgileniyor-muş' gibi davranır ve aslında gençlerin yaşadığı sorunların kökenine inmeden yalnızca sorunların etkilerinin azaltılması için yapılan çalışmalarını kapsamaktadır. Gençliğin ekonomi politikasına ilişkin heterodoks yaklaşımlar ise bu sorunların kökenine inmeyi hedefleyerek analitik bir çerçeve geliştirmektedir.

2.2. Heterodoks Yaklaşımlarda Gençliğin Ekonomi Politikası

Gençliğin ekonomi politikasına ilişkin heterodoks yaklaşımlar gençlerin yaşadığı sorunların temeline odaklanır ve bu sorunların temelinde ise ekonomik sistem vardır. Diğer bir ifadeyle kapitalizmin işleyiş mekanizması gençlerin sorunlarının temelini oluşturur. Bu bakış açısı kapsamında toplumsal cinsiyet ve gençlik gibi sosyo-ekonomik gruplar toplumsal işbölümünün farklı bileşenlerini oluşturmaktadır. Her bir grup kapitalist işleyişin ortaya koyduğu ilişkilerden benzer biçimde etkilenmektedir. Bu anlamda sınıf kategorisi toplumsal işbölümünü tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Üretim araçları mülkiyetine bağlı olarak konumlanan sınıf oluşumları ücretli-emek ve sermaye sınıfı olarak kategorize edilmektedir. Genç ve yetişkin emeği, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak tanımlanan kadın ve erkek emeği biçimindeki ayrımlar ücretli-emek kategorisi içinde sınıf içi kategorileri temsil etmek üzere kullanılmakta-

dır. Bu anlamda gerek toplumsal işbölümünün bir bileşeni olarak genç emeği gerekse cinsiyete dayalı işbölümünün bir tarafı olarak kadın emeği kapitalist işleyiş mekanizmasına bağlı olarak ortaya çıkan çelişkili süreçlerden en fazla etkilenen toplumsal kategorileri oluşturmaktadır. (Yates, 2021: 5). Neo-liberalizmin uygulama alanı bulduğu 1980'li yıllardan itibaren gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ülkelerde gençlerin yaşanabilir ücret düzeyine bağlı güvenceli çalışma olanaklarından giderek yoksun kaldığını belirlemek mümkündür. Dolayısıyla hakim sistemin yarattığı eşitsiz ortam gençlerin gelir dağılımından aldıkları payın azalmasına yol açmıştır (Kelly, 2018: 1290).

Sermayenin kârlı birikim amacı güderek üretime girmesi nedeniyle emek gücü satın alması kapitalizmin merkezinde yer alır. Emek gücü, emeğini satarak geçinen işçiler tarafından karşılanır ve kapitalist üretim süreci içinde tüm işçiler sınıf temelli bir toplumsal kategoriye oluştururlar. Bir birey aynı anda hem işgücünün (ücret karşılığında emeğini satarak) hem de sermayenin (mülkiyet veya yatırımlar gibi varlıklara sahip olarak) sahibi olabilir. Sermaye ve emek arasındaki ilişki somut biçimde işverenler ve işçiler arasındaki ilişki bağlamında açıklanır ve bu ilişki temelde eşitsiz doğası nedeniyle birbiriyle anlaşamaz. Sermayenin parasal kâr olarak da ifade edilen daha fazla artı değer oluşturma çabası, emek gücünün değerini azaltma girişimlerine neden olur. Üretim alanında işçilerin eşitsiz koşulları, sömürülmeleri ve özgürlüklerinden yoksun olmaları, işverenlerin ve işçilerin geçici olarak işgücü alım satımında eşit bir şekilde etkileşimde olduğu emek piyasasının görünürdeki «özgürlüğü» ile çelişmektedir (Yates, 2021: 6).

Gençlerin önemli sorunlar yaşadığı uzun yıllardır süregelen bir konudur ve bu sorunların derecesini azaltmak için birtakım ana akım politikalar uygulanmaya çalışılmıştır ancak bunlar sorunları çözmeyp ertelemiştir. Bu yaklaşımların çoğu, gençlik sorunlarının kalıcı bir nitelik kazandığını, gençlik emeğinin sömürülmesini ve eksik istihdamını görmezden gelir. Gençlerin yaşadığı sorunların temelinde kapitalist birikim süreçleri yer almaktadır ve özellikle 1970'li yıllardan sonra küresel kapitalist sistemin yeni yüzü

olan neo-liberalizm aracılığıyla gençler daha çok sömürülmüş ve proleterleştirilmiştir (Cote, 2014: 528-529).

Kapitalizm tarihsel olarak maliyetleri azaltmak ve verimliliği artırmak için savunmasız durumda olan düşük vasıflı ve düşük ücretli işçiler yoluyla emeğin payını el koymaya çalışır (Kelly, 2018: 1292). Kapitalist ekonomilerde işverenlerin, düşük seviyeli işler için en ucuz emeği kiralamaları temel bir iş uygulamasıdır. Bu nedenle toplumda en düşük statüye sahip olan gruplar içinde en ucuz işgücü aranmaktadır. Kapitalizmin ücretleri aşağı doğru çekme yönündeki eğilimine bağlı olarak gençler en savunmasız topluluğu oluşturmaktadır. Neoliberal politikaların uygulama alanı bulması öncesinde şirketler en ucuz işgücü kaynağı olarak azınlıkları ve kadınları görmekte idi. Ancak yakın geçmişte bakıldığında azınlıkların ve kadınların haklarının güçlendirilmesine yönelik girişimlerin artması, gençlik emeğini önemli bir alternatif haline getirmiştir. Bunun en önemli gerekçesi, gerek azınlık emeği, gerekse kadın emeği yasal düzenlemeler ile görece olarak koruma altına alınmış olmakla birlikte genç emeğine yönelik yasal düzenlemelerin yok denecek kadar az olması ile açıklanabilir. Dolayısıyla gençlik emeğinin ucuzlaması sermaye sahiplerinin yararına olmaktadır. Politikacılar, şirket yöneticileri ve pazarlamacılar yapmış oldukları lobi faaliyetleriyle (sendikaları çökerterek, istihdam olanaklarını önemli ölçüde sınırlandırarak ve emeği ucuzlatarak) bu durumu desteklemektedir. Gençlik emeğinin ucuzlatılmasına yönelik bu çabalar sonucunda genç işçiler fast-food ve diğer hizmet sektörlerinde agresif bir şekilde kaynak olarak kullanılmaktadır. On yıllarca süren söz konusu emek süreçlerine ve statü kayıplarına bağlı olarak genç emeği birçok Batı ülkesinde ekonomik anlamda en çok sömürülen gruplardan birini oluşturmaktadır (Cote, 2014: 539-540).

Gençlik emeği ile ilgili olarak Heterodoks yaklaşımlarda gençliğin ekonomi politiği çerçevesinde, neoliberal ekonomi politikalarının sonucu olarak sanayisizleşme, iş yoğunlaştırılması ve gençlik emeği konularını içermektedir. İzleyen bölümler sırası ile bu başlıkları ele almaktadır.

2.2.1. Neoliberal Ekonomi Politikalarının Sonucu Olarak Sanayisizleşme

Gençlik emeği ile ilgili olarak son 40 yılda gerçekleşen önemli ekonomik dönüşümler dikkat çekmektedir. Keynesyen yaklaşımların etkisinin azalması ve 1980'lerde neoliberal düşüncenin hakim olmasından kaynaklanan sanayisizleşme politikası ve kitlesel işsizlik önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. İmalat ve ağır sanayi sektöründe üretim faaliyetinin azalması, istihdam ortamını önemli oranda değiştirmiş ve gençlerin işgücü piyasasına girmelerini zorlaştırmıştır. Hizmet sektörünü desteklemeye yönelik devlet faaliyetleri artmış ve çoğunluğunu genç emeğinin oluşturduğu hizmet sektörü büyümüştür. Hizmet sektöründeki istihdam modeli genellikle daha düşük ücretli, niteliksel olarak daha kötü, daha düşük vasıflı ve daha az terfi şansı sunmaktadır. Bu nedenle gençler geçmiş nesillere göre farklı bir ortamda iş aramak zorunda kalmaktadır (Pimlott-Wilson, 2017:2 ;Yates, 2021: 10).

Günümüzde gençler perakende işlerde güvencesiz bir şekilde istihdam edilmekte ve düşük ücrete razı olmak durumunda kalmaktadır. Ayrıca fast-food ve diğer benzer endüstriler aracılığıyla da sömürülmektedirler. Bu sektörlerde cinsiyete dayalı iş bölümü net olarak görülmektedir. Buna ek olarak genç işçilerin öznelliklerine yönelik daha kapsamlı talepler meydana gelmiştir. Giysi, ayakkabı ve diğer butik veya moda uygun olan ürünleri satan gençlerin, müşteriler ile başarılı bir etkileşim kurmaları ve markanın değerini alıcılara satmak için kültürel bilgilerini kullanmaları beklenmektedir. Moda perakendeciliğinde istihdam edilen genç kadınlardan çalıştıkları yerdeki markanın imajının somutlaştırılmasında görev almalarının beklendiği görülmektedir. Orta sınıfta bulunan genç kadınlar ve özellikle öğrenci olanları cinsiyete dayalı eğilimlerle istihdam edilmektedir. Görüldüğü üzere küresel kuzeyin ekonomilerine yeniden şekil veren ekonomik değişimler, gençleri yalnızca yüksek işsizlik ve güvencesiz işler bağlamından etkilememekte ayrıca çağdaş istihdamın disipline edici gereklilikleri aracılığıyla üretilen ve onu şekillendiren yeni ekonomik öznelliklerin oluşumu bakımından da etkilemektedir. Gençlik öznellikleri mal-

lara, konaklama mekanlarına ve perakende satış noktalarına değer kazandırmak için kullanılmaktadır. Bütün bunlar sınıf, toplumsal cinsiyet ve gençlik, konularının iç içe geçtiğini gösterir (Farrugia, 2021: 380).

Küresel kuzeyin sanayisizleşmesi yeni imalat merkezlerinin oluşmasını dolayısıyla küresel sermaye akışlarının ve devlet destekli kalkınma projelerinin birleşiminde meydana gelen genç işgücü üretimini de kapsamaktadır. Örneğin son otuz yılda Doğu ve Güneydoğu Asya'da kırsal kesimde yaşayan genç kadınların emeği temelinde ortaya çıkan kırsal sanayileşme süreçleri bu konuda önemli bir göstergedir. Kırsal kesimde yaşayan genç kadınlar disiplin, uysallık ve el becerisi gibi niteliklerine odaklanan cinsiyetlendirilmiş ve ırksallaştırılmış söylemler temelinde ideal imalat işçileri olarak istihdam edilmektedir. Bu nitelikler küresel tekstil endüstrisinde yatırım olanağı yaratmak için düzenlenmiş bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasıyla ortaya çıkan işgücü için değerli özellikler olarak görülmektedir. Gerçekten de küresel güneyde kırsal kesimde yaşayan genç kadınlar, çağdaş imalat sanayiinde en önemli iş gücü kaynağı konumuna gelmiştir. Bu işgücünün oluşması, genç kadınların geniş toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümleri çerçevesinde aşağılanan ve sömürülen karmaşık bir yeni statü elde etmeleri anlamına gelmektedir. Genç emeğin ücreti ve kalitesi, küresel firmalara yatırım çekmek için pazarlanmakta ve üretim yerel cinsiyete dayalı kuşaksal ilişkileri dönüştürecek şekilde gerçekleşmektedir. Güneydoğu Asyalı kırsal kadınlar için fabrika işçiliği normatif bir deneyimdir ve bu durum küresel imalat endüstrisinin dinamikleri içinde gençleri sömürülen merkezi figürler haline getirmiştir (Farrugia, 2021: 381).

Yukarıda verilen örnekler bize gençlerin işgücü olarak kullanımında hem gerekli bağlantıları hem de kritik ayrışmaları göstermektedir. Küresel kuzeydeki genç işçi sınıfı içerisindeki erkekler sanayisizleştirme nedeniyle başka sektörlere yönlendirilirken, Çin ve Güneydoğu Asya'da kırsalda yaşayan genç kadınlar uygulanan kırsal sanayileşme süreçleri içinde önemli bir yer edinmiştir. Coğrafi ve sosyal olarak birbirinden uzak olan bu genç insanları birleştiren konu, sanayi

üretiminin mekansal organizasyonunda ve politik ekonomisinde yaşanan değişimler sonucunda küresel işgücü dönüşümlerinde üstlendikleri roldür. Her iki açıdan da gençlerin öznelliklerinin endüstriyel emeğin ihtiyaçlarına sunduğu değerler, onların işçi olarak konumlarını belirlemektedir (Farrugia, 2021: 383).

2.2.2. İşin Yoğunlaştırılması ve Gençlik Emeği

Emek gücünün değerini azaltan ve son zamanlarda gençler üzerinde etkisi artan bir kavram olan işin yoğunlaştırılması önemlidir. İşin yoğunlaştırılması, işçilerin istihdam edildikleri işlerde uzun süreler veya daha çok çalıştırılma sürecidir. Bu süreç özellikle son yıllarda gençleri şiddetli düzeyde etkileyecek biçimde artmaktadır. İşin yoğunlaştırılması perakende ve konaklama gibi sektörlerde daha yaygın görülmektedir ve bu sektörlerde gençler düzensiz olarak istihdam edilmekte olduğu için etkinin şiddeti de yüksektir. Birçok meslekte iş yoğunluğu yaygın teknolojik izleme yoluyla takip edilmekte bu da iş tatmini ve kalitesini azaltmaktadır (Yates, 2021: 11).

Gençlik emeğinin sistem açısından önemini ücretli emekle arasındaki ilişkisi bağlamında diğer bir ifadeyle ücretli emeğe katılmak zorunda kalmaları fakat yaptıkları işin karşılığını tam olarak alamamaları açısından kavramsallaştırdığımızda, tam olarak anlayabiliriz. Bu nedenle genç işçilerin maddi koşulları ve kapitalist süreç arasındaki ilişkiyi anlamak için 'Emek Gücünün Değeri' kavramını kullanmak önemlidir.

Emek gücünün değeri, dolaylı bir şekilde kanıtlanabilen soyut bir kavramdır. Doğrudan ölçülememesine rağmen genel olarak emek gücünün değerini etkileyen faktörlerde gerçekleşen değişiklikleri incelemek mümkündür. Emek gücünün somut göstergelerinden biri ücretlerdir. Ancak emek gücünün değerinin ölçülmesi açısından ücretleri kesin bir gösterge olarak kabul etmek güçtür. Örneğin ücretler arttığında enflasyon oranları ücret artışını aşarsa emek gücünün değeri düşer. Dolayısıyla işçilerin barınma, ulaşım, eğitim ve gıda gibi ihtiyaçlarını karşılayacak reel ücret düzeyinin dikkate alınması gerekir. Ücretlerin sabit kaldığı bir durumda emek sürecinde işçi üretkenliğini arttırmaya yönelik tek-

nolojik gelişmelere bağlı olarak emek gücünün değeri düşebilir. Genç işçilerin emek gücünün değeri ücretlerin sabit kaldığı bir durumda ücret ile alınacak olan metalarının maliyeti düşerse artabilir. Emek gücünün değeri kavramı, kapitalizmin gençler için maddi sonuçlarını bütüncül olarak nasıl şekillendirdiğini kavramsallaştırmak için önemli bir teorik araç olarak kullanılmaktadır. Fakat gençlerin işçi olarak analitik bir kategori olarak incelenmesi ırk, etnik köken, toplumsal cinsiyet, sınıf gibi diğer sosyal kategorilerin önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Bu kategorilerin hepsi maddi koşullar analiz edilirken dikkate alınmalıdır (Yates, 2021: 6).

Gençler ve genç emeğinin kapitalist gelişme dinamiğinin sürdürülebilirliği açısından son yıllarda giderek artan bir öneme sahip olduğunu bir kez daha vurgulamak önemlidir. Bu çerçevede Gençlik üzerine yapılan araştırmalar artış eğilimi göstermekle birlikte gençlerin toplumsal işbölümü içerisindeki konumu yeterince tartışılmaktadır. Bu anlamda gençleri görünür kılmak ve toplum içerisinde yaşadıkları sorunlara çözüm araçları geliştirmek üzere izleyen bölümde gençlik esaslı bütçeleme önerisi geliştirilmektedir.

3. GENÇLİĞİ GÖRÜNÜR KILMAK: GENÇLİK ESASLI BÜTÇELEME ÖNERİSİ

Gençlik esaslı bütçeleme anlayışı, gençlerin toplumsal üretimden daha yüksek pay almasını sağlamaya dayalı bir öneri olarak ele alınabilir. Gençlerin maddi var oluş koşullarının güçlendirilmesini ve kapitalist sistemin işleyiş mekanizmasının yarattığı çelişkilerin gençler üzerindeki etkilerinin giderilmesini hedefleyen bütçe sistemi olarak tanımlanabilir. Bu anlayış 18-35 yaş aralığında bulunan tüm gençlere yöneliktir. Bütçe ile ilgili bir konuda kavramsallaştırma yapabilmek için öncelikle bütçe ve bütçe hakkı kavramlarını açıklamak gerekmektedir.

Devletin en önemli ekonomi politika aracı bütçedir. Bütçeler, öncelikleri belirler ve ulusal veya yerel düzeyde vatandaşların kaynaklara, mal ve hizmetlere erişim yöntemini belirleyen araçlardır. Diğer bir ifadeyle bütçe, sadece teknik bir olgu olmayıp siyasal karar alma süreci içerisinde hükümetlerin ekonomik ve sosyal olarak önce-

liklerini de belirtir. Dolayısıyla ekonomik, sosyal ve politik etkileri olan ulusal düzeyde kaynak ve gelirin yeniden dağılımını belirleyici sonuçlar doğuran ekonomi politik bir araçtır. Hükümetlerin politikalarına ve hedeflerine yönelik vaatlerinin somut göstergesidir. Bütçe, yurttaşların sosyal ve ekonomik gereksinimlerini karşılayacak yolların neler olduğu hakkında bilgi verir ve siyasetin de ona göre şekillenmesini sağlar (Erkan vd., 2012: 87-88).

İktisadi ve mali araç olan devlet bütçesinin devlet politikalarında hedeflenen öncelikleri göstermesi ve hesap verilebilirlik özelliği taşıması önemlidir (Bağlı, 2012: 50). Bütçe konusunda hesap verilebilirlik ile ilgili olarak 'bütçe hakkı' kavramı öne çıkmaktadır. Kamu gelir ve giderlerinin belirlenmesinde halkın söz sahibi olması "Bütçe Hakkı" olarak açıklanır. Bütçe hakkı, uzun süren demokrasi mücadeleleri sonucunda kazanılmıştır ve aşamalı olarak ilerlemiştir. Halk ilk olarak vergi hakkını sonra da toplanan vergilerin harcanmasına ilişkin harcama hakkını elde etmiştir ve bu doğrultuda çağdaş bütçe yapısının geliştiği ifade edilebilir. Bütçe hakkı ilk olarak İngiltere'de ve Fransız Devrimi ile Fransa'da kabullenildikten sonra diğer ülkelere de zamanla yayılarak evrensel bir nitelik kazanmıştır (Konukman, 2015). Bütçe hakkının tüm vatandaşlara ait bir hak olması, ulusal egemenliğin gereği ve sonucudur. Temsili demokrasilerde bütçe hakkı, vatandaşlar tarafından seçilen temsilcileri içeren parlamentolar aracılığıyla kullanılmaktadır. Bütçe hakkı, vatandaşlara devleti denetleme imkanı vermiştir. Vatandaşlar bütçe hakkı ile ödedikleri vergilerin hangi hizmetlerde kullanıldığını kontrol etme hakkına sahip olmuştur (Bağlı, 2012: 49-50).

Bütçe ve bütçe hakkı kavramlarından da anlaşıldığı üzere bütçe, devletin politikalarını gösteren en önemli mali araçlarından biridir. Bütçe vatandaşlar tarafından seçilmiş siyasi karar alıcıların hangi politikaları izleyeceği ve hangi uygulamaları gerçekleştireceğini göstermektedir. Dolayısıyla gençlere odaklanan bir politika için, gençlerin bütçenin her kalemine dahil edilmesi gerekir.

Gençlerin yaşadığı sorunlarının çözümünde ve gençlerin toplumda kendilerine yer edinebilmelerinde devlet bütçelerinin önemli fonksiyonlar üstlenmesi gerekmektedir.

3.1. Gençlik Esaslı Bütçeleme: Kavramsal Çerçeve

Genç insanların taşıdığı özellikler, gençlik döneminin diğer dönemlerden farklı olarak ele alınmasını ve tartışılmasını gerektirmektedir. Gençleri bir olgu olarak dikkate almamak mümkün olmadığı gibi; nüfusun sosyal ve ekonomik yapısıyla ilişkili sorunların çözümü bağlamında gençliği görmezden gelmek imkânsızdır (Murat ve Şahin, 2011: 96). Gençler ülkeler için ekonomik kalkınmanın, toplumsal değişimin, teknolojik yenilikçiliğin oluşması açısından gerek siyasal karar alma sürecinde gerekse ülke kaynaklarının kullanımı ve dağılımı sürecinde son derece etkili bir toplumsal kategoriye oluşturmaktadır. Bu anlamda ülkelerin geleceğini belirleme potansiyeline sahip önemli bir sosyo-ekonomik bileşen olarak ifade edilebilir. Bu nedenle gençleri geleceğe hazırlamak bir ulusun geleceğini korumak ile eş değer anlam ifade etmektedir. Dolayısıyla gençlerin politikadan ekonomiye, eğitimden sağlığa, teknolojiden bilime birçok alanda var olmasını sağlayacak biçimde kamu kaynaklarının kullanılması ve bu amaç doğrultusunda kaynak transferinin gerçekleştirilmesinin önemi yadsınamaz. (Yaman, 2021: 47). Bu çerçevede gençliği esas alan kaynak transferi kamu bütçeleri yoluyla gerçekleştirilebilir.

Gençlik esaslı bütçeleme önerisi kamu bütçesine yönelik bir yaklaşım biçimi olarak ifade edilebilir. Bu anlamda teknik olarak geleneksel bütçe, performans bütçe, program bütçe, planlama programlama bütçeleme sistemi, sıfır esaslı bütçeleme, fonksiyonel bütçeleme, hedef esaslı bütçeleme gibi farklı bütçe teknikleri ekonomik sistemin dinamikleri, ülkelerin siyasal ve ekonomik yapıları vb. etkenlere bağlı olarak uygulama alanı bulmaktadır. Ancak gerek kapitalist sistemin işleyişi ile ilgili olarak ortaya çıkan çelişkiler gerekse ülkelerin siyasal, ekonomik ve sosyolojik özellikleri kamu bütçelerinin teknik uygulama biçimlerinin ötesinde özellikler taşımasını gerektirmektedir. Bu anlamda kamu bütçesinin kaynak ve gelir dağılımını miktar ve bileşim yönü ile değiştirici etkisi düşünüldüğünde, toplumsal kategorileri ve doğa/çevre dengesi gibi yaşam alanlarını da kapsayacak biçimde dezavantajlı grupları ve herkes için yaşam alan-

larını koruyacak biçimde kaynakların ve gelirin yeniden dağılımını sağlayacak özellikler taşıması gerekmektedir. Gençlik esaslı bütçe yaklaşımı, diğer bütçe sistemleri kapsamında bütçenin hazırlık ve uygulama sürecinde gençlik esaslı pozitif ayrımcılığı hedeflemektedir. Gençlik Esaslı Bütçe, bütçe program ve politikalarının gençlik esaslı olarak düzenlenmesini, bunun yansımalarının sistematik biçimde incelenmesini ve kamu idarelerinin kaynakların yeniden dağılımını gençliğin öncelikleri doğrultusunda planlamasını ve gerçekleştirmesini gerektiren bir sistemdir. Gençlik odaklı bir kalkınma hareketinin oluşması için devlet bütçeleri önemli fonksiyonlar üstlenir ve bu bütçeleme anlayışıyla hükümetler veya yerel yönetimler, gençliği toplum içerisinde aktif bir rol olarak kullanarak önemli bir kalkınma gerçekleştirebilir. Toplumda harcama ve vergilendirme politikalarının farklı etkileri görülmektedir dolayısıyla uygulanacak politikalar ile gençler toplumsal yaşamda önemli bir rol üstlenecek ve hem ekonomik hem de toplumsal kalkınma gerçekleştirecektir.

Gençlik esaslı bütçelemede kullanılacak araçlar, kamu harcamaları ve kamu gelirlerinden oluşur ve bütçeleme sürecinde başlangıç, gelişim ve sonuç olarak bütün bu evrelerde yapılan çalışmaların hepsini kapsamaktadır. Bu araçlar, bütçeleme sürecinin içerisinde gerçekleşen analizlerin, uygulanan tekniklerin ve bütçe politikalarının bu sürece nasıl dahil edildiğini ve süreç sonunda hedeflerin ne kadar gerçekleştirildiğinin incelenmesini sağlamaktadır. Toplumların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılarını farklı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle gençlik esaslı bütçelemenin uygulanma şekli ülkeden ülkeye veya bölgeden bölgeye farklılık gösterebilir. Dolayısıyla bütçeleme sürecinde kullanılan araçlar, uygulama teknikleri, ilke ve yöntemler birbirinden farklı olabilir.

Gençlik esaslı bütçelemenin en temel amacı, gençleri ilgilendiren konuların hükümet politikalarına girmesi ve bu politikaların doğru bir şekilde uygulanması için bütçelere dahil edilmesiyle farkındalık oluşturmaktır. Gençlik esaslı bütçelemenin diğer amaçları şunlardır: Politikaların ve bütçenin gençlik esaslı olarak değiştirilmesi, bütçe ödeneklerinin gençlerin gelişimine katkı

sağlayacak biçimde arttırılması bu doğrultuda bütçe ödeneklerin yeniden dağılımı, girdilerin kalitesinin artması, politika çıktılarının değiştirilmesi ve devletin sunduğu mal ve hizmetlerin miktar ve bileşiminin gençliği kapsayacak biçimde değişimi gibi amaçları içerir. Bu bütçeleme yoluyla bütçeyle ilgili bilgiler incelenmeli, bütçe ödeneklerinin dağılımı analiz edilmeli ve gençlere ilişkin performans ve gelişmelerle ilgili değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir. Hesap verilebilirliğin gerçekleşmesi için gençliğin siyasal karar alma sürecine dolayısıyla bütçe sürecine katılımı arttırılmalıdır. Bunlara ek olarak şeffaflık ilkesi gereğince, gençler için yapılan kamu harcamalarının ve sunulan kamu hizmetlerinin bütçelerde açıkça belirtilmesi önemlidir (Rençber, 2020: 16).

Gençlik esaslı bütçeleme anlayışının amaçlarının gerçekleştirilmesi için; gençlerle ilgili konularda farkındalık oluşturma, politik ve toplumsal destek, kamu yönetimi dışındaki uzmanlarla iş birliği, gençlerin karşılaştığı sorunlar ile ilgili verilerin toplanması, bu konuda uzman kadroların varlığı oldukça önemlidir (Rençber, 2020: 16). Bunlara ek olarak gençlik esaslı bütçelemeyi uygulamak için bazı hususların da olması gerekir. Bunlar; toplumsal bilinç, şeffaflık, kaynak dağılım sürecinde toplumsal kategorilerin ve dezavantajlı grupların önceliklendirilmesine dayalı bir siyasal bilinç ve tercihin benimsenmesi, gençlerin sorunlarının analiz edilmesine olanak sağlayan verilere ulaşılabilme imkanı, politik ve bürokratik irade, gençlerin siyasal süreçlere katılımının sağlanması, kamu harcamalarının gençlere ne faydalar sağladığının tespiti, vergi politikalarının gençler üzerindeki etkileri gibi konulardır. Bu hususların gerekliliği, gençlik esaslı bütçeleme sisteminin nasıl etkin biçimde uygulanacağına önemli bir yapı taşı olacaktır.

Türkiye’de 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 9’uncu maddesi kamu idarelerinin stratejik plan hazırlamasını öngörmüştür. Gençlik esaslı bütçelemede merkezi yönetim ve yerel yönetimler gençlerin ihtiyaç ve taleplerini belirlemek ve bunlar için bütçe faaliyetlerini öncelik sırasına göre belirlemeye dayalı bir bütçe politikası uygulamalıdır. Bunları da stratejik planda amaç-hedef-faaliyet olarak

sıralayarak sunmaları gerekmektedir. Böylelikle gençlerin ihtiyaçlarını ve taleplerini sağlamaya yönelik olarak hazırlanan stratejik planlar, politik amaçlar ve bununla bağlantılı olarak hedef ve faaliyetler belirlenmiş olur. Bütçenin gelir ve harcama kararı aşamasında ise, stratejik planda belirlenen gençlik esaslı bütçeleme perspektifinde bütçenin uygulamasına geçilecektir. Diğer bir ifadeyle merkezi veya yerel yönetimin bütçesinin içerisinde bulunan harcama ve gelir kalemlerinin stratejik planda belirlenen amaç ve hedefler ile ne kadar uyumlu bir şekilde gençleri kapsayacak biçimde düzenlenmesi önemlidir. Örneğin, gençleri yeni iş yeri açmaya yönlendiren hibe destekleri ve genç istihdamını arttırmayı hedefleyen politikaların stratejik planda yer alması önemlidir.

Gençlik esaslı bütçeleme, alışlagelmiş bütçe sürecinden bağımsız bir bütçeleme süreci anlamına gelmemektedir. Gençlere karşı uygulanacak pozitif ayrımcılığı bütçe süreçlerine dahil ederek, bütçenin her aşamasını kapsayan ve her aşamada bunu uygulanmaya çalışılan bir sistem olarak ifade edilebilir. Bütçe sürecinde gençliği kapsayan amaçların neler olduğunun belirlenmesi, amaçları gerçekleştirmek için gerekli olan kaynakların ne olduğuna yönelik incelemelerin yapılması, harcamaların yeniden dağılımı ve amaçlara ne kadar ulaşıldığının anlaşılması için etkinlik analizi yapılması gerekmektedir.

3.2. Gençlik Esaslı Bütçeleme Süreci

Bir bütçe sisteminde bütçeleme süreçleri ve kamu bütçesini tarafları bütçenin amacına ulaşmasında önemli rol oynar. Genel olarak bütçe süreçleri dört aşamadan meydana gelir. Bunlar bütçenin; planlama, kabul ve kanunlaşma, yürütme, uygulama ve denetimdir.

Hükümetlerin hazırladığı bütçeler çoğunlukla bir bütçe dönemi için yapılır ve bütçe döneminin süresi genellikle 1 yıldır. Bütçe sürecinin ilk aşaması, planlama ve tasarlama aşamasıdır. Bu aşamada gelecek yılın rakamlarıyla ilişkili projeksiyonun ne olacağı tahmin edilir ve bu rakamların planlanan politikaları yansıtabilme başarısı incelenir. Dolayısıyla bu aşama, gençlik esaslı bütçeleme anlayışı için ilk basamaktır. Çünkü gençlik esaslı bütçe analizi için gerekli olan verilerin

planlanmasını yapmak ve bu verilerin toplanması için gereken çalışmalarda bulunmak, olan bütçe süreçlerinde gençlik esaslı bütçeleme anlayışının uygulanması ilk adımı oluşturmaktadır. Gençlik esaslı bütçelemenin uygulanabilir olması için, hangi alanların yeniden yapılandırılması veya düzenlemesi gerektiği, harcamaların hangi alanlar için yeniden dağılımının yapılacağı ve yönetimin uygulayacağı politikalara gençliği yerleştirmesi oldukça önemlidir. Harcamalar oluşturulurken bu harcamaların gençlerin sorunlarına ve ihtiyaçlarına ne derecede cevap verdiği dikkate alınarak bir analiz yapılmalıdır (Dikmen, 2015: 50).

Bütçelerin kabul ve kanunlaşması bütçe sürecinde ikinci aşamayı oluşturur. Bütçenin kanunlaşması vatandaş adına bütçe hakkını elinde bulunduran parlamentoların bu yetkilerini kullanmaları yoluyla gerçekleştirilir. Parlamentoların bu yetkiyi kullanması gençlik esaslı bütçelemenin hukuken temellenmesi konusunda önemlidir. Parlamentolar, anayasa ile oluşan bütçelerin kanunlaşma sürecinde gençlik esaslı bütçelemenin mevcut programlarda uygulanmasını ve bu uygulama için tahsis edilmiş olan ödeneğin artırılması önerisinde bulunabilirler. Gençlik esaslı bütçelemenin, bütçenin tamamında veya bazı bölümlerinde yer edinmesi istenebileceği gibi aynı süreçte ilke ve yöntemler geliştirilerek bunları hükümete önerilebilir ve ileriki süreçlerde uygulama alanı bulabilir (Genç, 2011: 49).

Bütçeler, kamu yönetimini oluşturan birimler tarafından onaylanan bütçeyi mevzuata ve ilgili birimlerin uygulama tebliğlerine göre yürütülür ve bu zaman dilimi karar alma süreçlerini de kapsar. Karar alma süreçlerinde verilen kararlar, gençlik esaslı olmalı, yapılan değerlendirmeler gençler ile ilgili konulara katkı sağlayacak biçimde olmalı ve politik süreçlerle uyumlu olmalıdır. Bu nedenle süreç içerisinde yerleştirilen gençlik esaslı konular, uygulamadaki başarıyı ortaya çıkaracak ve uygulamanın geliştirilmesi doğrultusunda iyi bir örnek olacaktır (Dikmen, 2015: 54)

Bütçelerin denetimi ise parlamentoların görev alanına dahildir. Parlamentolar bu yetkilerini bir denetim birimi aracılığı ile kullanırlar. Ülkemizde bu denetim yetkisi Anayasa tarafından

Sayıştay'a verilmiştir. Makroekonomik koşulların değişmesi nedeniyle denetimlerin de içeriği değişmiş, performans odaklı denetim sistemleri öne çıkmıştır. Performans odaklı olarak yapılan bir denetim sonucunda kamu harcamalarında girdilerden sağlanacak verimlilik yerine, çıktılar ile sonuçlardan elde edilecek verimlilik dikkate alınmaktadır. Çıktılar ve sonuçlar üzerine uygulanan bu denetim, gençlik esaslı bütçeleme anlayışıyla da uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu anlayışta denetimin temeli verimlilik ve etkinliktir (Genç, 2011: 50).

Bütçenin değerlendirilmesi gelecekte temel hareket noktalarının belirlenmesinde rol alacak olan ekonomik değer oluşturduğu faydanın, idari sistem ile birlikte çıktılarının öneminin ve hükümet müdahalelerinin sonuçlarının geçmişe yönelik irdelenmesi biçiminde tanımlanabilir. Değerlendirme yapılırken bütçelerin gençlik üzerindeki etkilerini görünür hale getirmek çok önemlidir. Gençlik sorunlarını ve gençlik temelli bir kalkınma düşüncesini içselleştirmiş bir değerlendirme sisteminin oluşumunu sağlamak için, yeni kurumsal yöntemler önerilmeli ve mümkün olduğunca uzmanlara başvurulmalıdır. Vergilerin ve kamu harcamalarının etki analizlerinin gerçekleştirilmesi, değerlendirme yapılması için en önemli gerekliliklerdendir. Değerlendirme aşaması, sonraki senelerin bütçelerine yönelik uygulanacak olan planlama ve hazırlama aşamaları için temel oluşturması ve bu aşamaların istekler ve amaçlar bakımından yeniden düzenlenebilmesi için gereken en değerli aşama olarak görülmektedir (Genç, 2011: 50).

Bütçeleme süreci *önemli olduğu kadar* bütçelemeye yönelik araçları kimlerin kullanacağına tespiti de önemlidir. Bütçeleme sürecinde tarafların hangi sorumlulukları *üstleneceği* veya paylaşacaklarının belirlenmesi, uygulanmanın daha kolay olarak gerçekleşmesi ve standart hale gelmesi bakımından gereklidir. Gençlik esaslı bütçeleme anlayışının uygulanması ve yürütülmesi sürecinde *özellikle gençler* görev alabilir. *Bütçeleme sürecinde gençlerin*, karar alma sürecinin ana bileşeni olması, sorumluluğun ve uygulamaların gençlik temelli olarak belirlenmesi konusunda yararlı olacaktır.

Böylece gençlik esaslı bütçeleme anlayışının gerçekleşmesinde görev alacak ana bileşen olarak süreci başlatacak veya bu sürecin oluşmasına yönelik bir irade gösterecek olan parlamentolar, süreci etkinleştirecek ve yönlendirecek olan hükümetler, süreci sürdürecektir ve topluma aktif şekilde ulaştıracak olan kamu idarelerinde gençlerin yer alması son derece önemlidir. Bunun yanı sıra bütçeleme sürecinin oluşmasında ve dinamik bir şekilde sürdürülmesinde, hükümetlere ve parlamentolara teorik ve eğitimsel destek sağlayan, kamuoyu oluşturan uzmanlar ve akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar gençlik esaslı bütçe oluşumunda akademik bilgi birikimini ve toplumsal kabulü sağlayacak önemli bileşenleri oluşturmaktadır.

Bütün bu bütçeleme süreci ve kamu bütçesinin tarafları bütçeleme sisteminin ulaşmak istediği amaçları gerçekleştirmek üzere son derece etkili rol üstlenmektedir. Bu anlamda gençlik esaslı bütçeleme sisteminin amaçlarının çerçevesini oluşturmak gerekir.

3.3. Gençlik Esaslı Bütçeleme Amaçları

Toplum içerisinde gençlerin işsizlik, yoksulluk, eğitim, sağlık, boş zaman kullanımı, şiddet, çevre ve sağlık, teknoloji ilişkileri, suç ve madde bağımlılığı gibi pek çok ekonomik, sosyal, kültürel ve politik konularda sorunları ve talepleri bulunmaktadır. Bu nedenle gençlik kavramı bu konulara yönelik uygulanan kamu hizmetlerine paralel bir konudur. Gençlere yönelik kamu hizmetlerinin uygulama araçları da çeşitlilik görmektedir. Gençlere yönelik olan amaçlar; politika metinleri oluşturma (politika belgesi, plan, program, araştırmalar, çalışma grubu), sağlık hizmetleri sunma (sosyal güvenlik uygulamaları), spor faaliyet alanlarını geliştirme (organizasyonlar, çalışmalar), finansal destek sağlama (burs, kredi ödemeleri, hibe, girişimcilik), altyapı hizmetleri sunma (üniversite, tesis, yurt) olarak sınıflandırılabilir (Yaman, 2021: 64).

Gençlik esaslı bütçelemenin amaçlarını özetle şu şekilde belirleyebiliriz;

1-Gençlerin iş sahibi olabilmesi ve gençlere yönelik istihdam sağlanması için bütçenin kullanılması,

2- Gençlik esaslı bütçeleme içinde kamu harcamaları yoluyla güvenceli istihdam olanaklarının arttırılması.

3- Staj ihtiyacı olan mesleklerde staj imkanının sağlanması (ücretleri bütçeden karşılanacak).

4- Gençlerin haklarının korunması ve düşüncelerinin dinlenebilmesi için çalışmalar yapılması

5- Gençler için yurtiçi ve yurtdışı ücretsiz geziler düzenlenmesi

6- Gençlere tiyatro, sinema, kitap gibi konularda mali destek sağlanması ve bu konulara yönelik etkinliklerin organize edilmesi

7- Şehir içinde yapılan konser, tiyatro veya stand-up gibi etkinliklerde boş kalan koltukların satın alınması ve satın alınan koltuklardan gençlerin ücretsiz olarak faydalanması.

8- Gençlerin dil öğrenmesi amacıyla, gençlerin öğrenim alabileceği yurtiçi ve yurtdışı dil eğitim ücretlerinin karşılanması (eğitim vermesi değil).

9- Öğrencilere akademik olarak gelişmeleri için lise veya üniversite sonrası yurtdışında lisans, yüksek lisans, doktora gibi eğitim desteklerinin verilmesinin sağlanması ve ücretlerinin karşılanması.

10- Gençlerin spor faaliyetlerinde bulunmasının sağlanması, bir spor alanında faaliyet göstermeye yönlendirmesi ve seçilen spor alanında genç bireyin ihtiyacı olan malzemelerin, kurs ücretlerinin finanse edilmesi.

11- Gençlere kamusal hizmetlerde 'gençlik indirim' uygulanması. Örnek olarak; indirimli otobüs kullanımı (öğrenci indiriminden farklı olarak gençlik indirim)

12- Gençlere 'gençlik ödemesi' verilmesi, idari sınırlar içerisinde ikamet eden her gence bütçeden belirli bir payın kişisel kullanım için geri ödemesiz olarak verilmesi.

Gençlik esaslı bütçeleme amaçları ve uygulamaları daha da arttırılabilir. Ülkelerin veya bölgelerin coğrafi koşulları, beşeri sermayesi gibi farklı etkenlere göre şekillenebilir. Uygulama şekillerinin bölgeden bölgeye veya ülkeden ülkeye farklılık göstermesini bütçelemede görev alan tarafların kararları belirlemektedir.

3.4. Gençlik Esaslı Bütçelemeyi Oluşturmanın Temel Bileşenleri

Gençlik esaslı bütçelemenin istenilen amaçlara ulaşması için temel bazı bileşenlerin olması gerekmektedir. Bu bileşenler; gençlik meclisi ve onun bünyesindeki gençlik kariyer merkezi ofisi ve nesiller arası iletişim ofisidir.

Gençlerin yetişkinlik öncesi dönemde okulda aldıkları eğitim ve kazandıkları bilinçle toplumsal konularda daha duyarlı hareket etmeleri ve görüşlerini rahatça ortaya koyabilmeleri beklenmektedir. Ancak bu farkındalık tek başına eğitim öğretim kurumlarında kazanılacak bir gelişim değildir. Gençlerin katılımını arttırmak için genel anlamda merkezi- yerel yönetim ve sivil inisiyatif tarafından teşvik edilmeleri ve gençlere yönelik hazırlanacak programlarla katılım konusunda yönlendirilmeleri gerekmektedir.

Topluluk kimliğini, uyumu, canlılığı ve yaratıcılığı geliştirmede gençlik, yaygın ve sosyal olarak bütünleştirici bir role sahiptir. Gençlerin toplum içinde kendine yer bulmasıyla gençlerin özgüveni ve kişisel refahı artacaktır (Buheji 2018: 58). Bazı Afrika ülkelerinde kooperatifler bu konuda önemli bir örnek olabilir. Bu ülkelerdeki kooperatifler, tarım sektöründe gençlerin rolüne odaklanmaktadır. Kooperatif ilkeleri, gençliği örgütlemeye ve onları bir araya getirmeye çok önemli bir rol oynar. Etkili kooperatif programı olan ülkelerdeki gençler, gelir eşitsizliğini azaltmak için çalışabilir. Gençlere işbirliği fırsatı verecek gençlik kooperatifi modeli onların yaratıcılıklarını, girişimciliklerini geliştirmelerini sağlayabilir ve bu da tarım gibi sektörlerin başarı öyküsünde büyük bir değişiklik oluşturabilir. Bu tür modeller toplum faaliyetlerinin büyümesini, sürdürülebilirliğini ve iş ortamının istikrarını sağlar. (Buheji 2018: 290-291). Dolayısıyla gençlik esaslı bütçeleme uygulaması daha geniş olarak ele alındığında; sadece gençlere yönelik bir bütçe ayrılması şeklinde değil, gençlerin düşüncelerine değer verilmesi ve gençlerin toplumsal karar alma süreçlerinde daha aktif rol almasını da kapsamaktadır.

Gençlik esaslı bütçeleme kapsamında, belediyelerde, il ve ilçe nüfusu oranına göre üye sayısı belirlenerek ve bir "Gençlik Meclisi" kurulması

gençlerin siyasal karar alma süreci içerisinde yer almalarını sağlayacaktır. Bu gençlik meclisi üyelerini il veya ilçede ikamet eden 18-35 yaş arasındaki gençler tarafından oluşturulacaktır. Böylece meclise girecek gençliği temsil eden üyeler belediye seçimleriyle beraber seçilecektir. Örneğin: Her 100 bin genç için 1 tane gençlik meclisinde temsili vekil olacaktır. Bu bütçelemenin uygulanacağı il veya ilçe belediyesinde ikamet eden 18-35 yaş aralığındaki gençler oy kullanırken hem belediye başkanı için hem de gençlik meclisine girecek adayları için oy kullanacaktır.

Gençlik meclisinin bulunduğu belediyenin huni şeklinde bir iletişim ağı olmalıdır. İl veya ilçedeki lisedeki gençlerle gençlik meclisi düzenli aralıklarla toplantılar yaparak isteklerini ve projelerini dinlemelidir ayrıca gençlik esaslı bütçeleme hakkında eğitim vermelidir. Gençlik meclisinin görevleri; İl veya ilçede bulunan 18-35 yaş arasındaki gençlerin isteklerinin ve projelerinin dinlenmesi, dinlenen görüşlerin değerlendirilmesi ve gerekli kurumlara yönlendirilmesi, il veya ilçe belediyelerinde gençlere yönelik uygulanması gereken çalışmaların belirlenmesi, bütçenin nasıl kullanıldığının araştırılması ve kullanım sonrasındaki etkilerinin de gençler temelinde analiz edilmesidir.

Gençlik meclisinde, gençlik esaslı bütçeleme amaçlarının ve hangi faaliyetlerin uygulanacağını belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu uygulamalar gençlerin isteklerine ve yaratıcılıklarına ve dönemin ihtiyaçlarına göre değişebilir nitelikler taşımaktadır. Bunlara ek olarak gençlik meclisi çok yönlü bir oluşum olup kendi içerisinde farklı amaçlara hizmet eden gençlerin kariyer rehberliği ofisi ve nesiller arası iletişim ofisini içerir.

Gençler, geleceğe yönelik amaçları bakımından birbirlerinden farklıdır. Gençler kariyer planlarına ve kişisel özelliklerine bağlı olarak, kariyerlerini şekillendirme konusunda doğru ve pratik bilgilere gereksinim duymaktadırlar. Dolayısıyla gençlerin kariyer rehberliği ofisi gençleri odağına alan bir düşünce içinde ihtiyaç duyulan yapılardan biridir (Ültanır, 2021: 112).

Gençlerin kariyer rehberliği ofisi, gençlik meclisinin etki alanında bulunduğu ortamda faaliyetlerini yürütür. Gençlerin kariyerlerinde

özelliklerine ve yeteneklerine göre doğru bir şekilde yönlendirilmesi gençlik meclisi ile ilişkili olarak gerçekleştirilmelidir. Gençlerin kariyer rehberliği ofisi, gençlerin kariyerlerini yönetmelerine ve kendi isteklerine ve özelliklerine uygun olan eğitim, öğretim ve meslek seçimlerini yapmalarına destek olan hizmetleri içerir. İnsanların hedeflerine, becerilerine, niteliklerine ve ilgi alanlarına yönelik düşüncelerin neler olduğu ve bu düşünceler doğrultusunda nasıl bir kariyer yolu çizilmesi gerektiğine yardımcı olur. Kariyer rehberliği ofisi, bireysel rehberlik, beceri değerlendirmesi, psikolojik danışma, iş dünyası hakkında bilgi verme, iş dünyası ile ilişki kurma ve kariyer yönetimi becerilerinin öğretimini de içine alan bir dizi bağlantılı faaliyeti yürütmelidir (Ültanır, 2021: 113).

Yaşlı insanlar bakım evlerinde giderek daha fazla yalnızlaşmakta ve aile üyeleri dışında genç insanlarla nadiren iletişime geçmektedir. Nesiller arası bazı araştırmalar, gençlerin yaşlılarla aynı ortamlarda bulunmasının ve onlarla evlerde veya bakım evlerinde ilgilenmesinin her iki nesil için de olumlu sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Günümüzde Birleşik Krallık, Bahreyn veya Türkiye gibi ülkelerde geniş aile iletişimi otuz yıl öncesine göre %60 daha azalmış olduğu için nesiller arası bilgi aktarımı sağlanamamaktadır. Bu nedenle dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerde nesiller arası iletişimi arttıran girişimlere ihtiyaç duyulmaktadır (Buheji 2018: 90-91).

Nesiller arası iletişim ofisi de tıpkı gençlerin kariyer rehberliği ofisi gibi gençlik meclisi kapsamında faaliyetlerini sürdürmesi gereken bir birim olarak önerilmektedir. Bu kurumun amacı gençlerin yaşlılar ile iletişim boşluğunu giderek yaşlı insanların tecrübelerinin, bilgi birikiminin ve kültürel birikiminin gençlere aktarımının sağlanmasıdır. Bu amaçtaki faaliyetler bir toplumun devamlılığına, tarihsel ve kültürel bağlarının güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca gençlerin yaşamlarını ve kariyerlerini daha doğru yönetmelerine de yardımcı olacaktır.

Kuşaklar arasında yapılan araştırmalarda kuşaklar arasında hala çok büyük sosyo-ekonomik ve sosyo-politik farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin; Birleşik Krallık'ta Brexit için gerçekleştirilen AB referandumu, nesillerin siyasi

tutumları arasındaki kutuplaşmayı göstermektedir. Referandumda 18-24 yaş grubunda oy kullananların yaklaşık dörtte üçü ayrılmak istemeyen 65 yaş ve üstü seçmenlerin %60'ı ayrılmayı tercih etmiştir (Buheji 2018: 91-92). Dolayısıyla bu siyasi ayrışmayı da içerisine alan toplumdaki gençler ve yaşlılar kutuplaşması nesiller arası iletişimin ülkeler için önemini göstermektedir. Bu anlamda gençlik esaslı bütçe önerisi, gençlik meclisleri kapsamında gerek gençlerin kariyer planlaması gerekse nesillerarası iletişimi oluşturma yönüyle siyasal karar alma sürecinin önemli bir bileşeni olma özelliği taşımaktadır.

4. SONUÇ

Ekonomik gelişme dinamikleri ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre farklılaşmakla birlikte toplumsal kategorileri birçok yönü ile etkilemektedir. Bu çerçevede gençlik dahil toplumsal kategorileri oluşturan sosyo-ekonomik grupların kapitalist birikimin yol açtığı başta kaynaklara erişim eşitsizliği ve gelirin yeniden dağılımında adaletsizlik olmak üzere yaşam alanlarının giderek sermaye birikiminin aracı haline gelmesine yönelik bir çok sorun ile karşı karşıya olduğunu belirlemek gerekir. Bu anlamda gerek sorunların tespiti gerekse çözüme yönelik politika seçeneklerinin geliştirilmesi konusunda ekonomi politik bakış açısı son derece önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çünkü ekonomi politik yaklaşımlar, ekonomik ve sosyal yapıyı oluşturan bütün toplumsal kategorilerin maddi var oluş koşullarını kapitalist birikimi esas alarak inceleme olanağı sağlamaktadır. Böylece bütünsel bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Bu çalışmada da gençlik sorunları ve gençliğin maddi varoluş koşulları kuramsal düzeyde ekonomi politik yaklaşıma dayalı olarak incelenmiştir. Bu anlamda ana akıma dayalı ekonomi politik yaklaşımın gençliğin maddi var oluş koşullarını ekonomik sistemin dinamikleri ile ilişki kurmaksızın mikro düzeyde ele alma eğilimine dayandığı belirlenmiştir. Ana akım yaklaşım açısından gençlik bir yaş grubu olarak sosyolojik ve demografik kategoriye temsil etmektedir. Dolayısıyla bu yaş grubunun ekonomik sistemin işleyişine uyumunun sağlanması ana akım yaklaşım açısından gerekli ve yeterli bir koşul olarak ortaya çıkmaktadır. Oysa heteredoks yaklaşıma

dayalı ekonomi politik bir analitik çerçeve içerisinde gençlik, kapitalist birikimin yarattığı eşitsizliklerin dezavantajlı konumda olan önemli bir taraftır. Bu anlamda gençlik, tıpkı kapitalist birikimin maddi üretim ilişkileri bütünü oluşturduğu emek-sermaye ilişkisi gibi ve bu ilişkinin farklı boyutu ve/veya görünümü olarak ifade edilebilecek toplumsal işbölümünün bir unsurunu ifade etmektedir. Dolayısıyla gençlik sorunları ve gençliğin maddi var oluş koşulları kapitalist gelişme dinamiklerinden bağımsız düşünülemez.

Bu çalışmada heterodoks yaklaşıma dayalı bir çerçeve içerisinde gençlik sorunlarının ve ele alınmasının önemine vurgu yapılmıştır. Kapitalizmin içine girdiği dönemsel krizlerin etkisi ile işgücü maliyetlerini azaltmaya yönelik genel eğilim, gençlik emeğinin önemli bir rezerv işgücü kaynağı olarak görülmesini beraberinde getirmektedir. Güvencesiz ve düşük ücretli çalışma koşulları gençlik emeğinin kullanım bini yansıtan temel unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu eğilim gençliğin maddi var oluş koşullarını belirlemektedir.

Buradan hareketle çalışmada gençliğin ve genç emeğinin toplumsal işbölümünün bir tarafı olarak görünür kılınmasının önemine vurgu yapılmıştır. Bu çerçevede gençlik esaslı bütçeleme önerisi geliştirilmiştir.

Gençlik esaslı bütçe önerisi gençliğin bir toplumsal kategori olarak kamu politikalarına dahil olmasının önemli bir aracını ifade etmektedir. Böyle bir öneri ile bir taraftan sermaye birikimi dinamiklerinin yarattığı eşitsizlikler ve toplumsal kaynaklara erişim olanaklarının yetersizliği vb sonuçlardan etkilenen toplumsal kategorilerin bütçe politikalarına dahil olma olanaklarının geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir. Diğer taraftan bütçe hakkının kullanımına bağlı olarak bütün dezavantajlı gurupların toplumsal kaynakların dağılımı ve kullanımına dayalı katılımını sağlayacak bir süreç olarak ele alınmasının önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Böyle bir önerinin bir diğer önemi, gençlik çalışmalarının kamu maliyesi literatürü çerçevesinde ele alınması açısından ilk çabalardan birini oluşturmasıdır.

Sonuç olarak gençlik esaslı bütçeleme ile ilgili

elde edilmesi muhtemel kazanımların sağlanması, bütçe politikalarına heterodoks yaklaşıma dayalı bütüncül bir bakış açısının hakim olması ile mümkün olabilir. Böyle bir sonuca ulaşmanın temel yönteminin güçlü demokratik katılım mekanizmalarının oluşturulmasına dayandığını belirlemek gerekir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, S. (2014). Gençliğin Pozitif Gelişimi: ABD Illinois Eyaleti Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 81-101.
- BAĞLI, M. S. (2012). Teorik Ve Tarihsel Açından Bütçe Hakkı. *Yasama Dergisi*, 20(1), 39-77.
- BESSANT, J. (2003). Youth participation: a new mode of government. *Policy studies*, 24(2-3), 87-100.
- BOYD, M., & NORRIS, D. (1999). The crowded nest: Young adults at home. *Canadian Social Trends*, 52, 2-5.
- BUHEJI, M. (2018). *Handbook of Youth Economy*. Author House.
- COLOMBO, E., & REBUGHINI, P. (2019). *Youth and the Politics of the Present: Coping with Complexity and Ambivalence*, Taylor & Francis.
- CÔTÉ, J. E. (2014). Towards a new political economy of youth. *Journal Of Youth Studies*, 17(4), 527-543.
- CLARK, W. (2007). Delayed transitions of young adults. *Canadian Social Trends*, 84, 14-2.
- DAMON, W. (2004). What is positive youth development?. *The Annals of the American Academy of political and social science*, 591(1), 13-24.
- DENSTAD, F. Y. (2009). Youth Policy Manual: How to develop a national youth strategy. *Council of Europe*.
- DİKMEN C. (2015). *Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Ve Türkiye Uygulaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE. 2015. İzmir.
- DUFFY, S. (2019). *Meaningful Transitions: How Education Shapes Young Working Class Individuals' Perceptions Of Work in Austerity* Scotland ,Doctoral dissertation, University of Glasgow.
- DÜZGÜNER, S. (2015). Değişen Dünyada Gençlik ve Değerler. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 105-126.
- ERKAN, B. ŞENTÜRK, M. AKBAŞ, Y. & PAKSOY, S. (2012). Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçe) Yaklaşımı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (9).

- EUROSTAT, (2023 a). Share of young adults aged 18-34 living with their parents by self-defined current economic status- EU-SILC survey https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LVPS09/default/table?lang=en [Erişim tarihi: 20/07/2023]
- EUROSTAT, (2023b). Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_20/default/table?lang=en. [Erişim Tarihi: 21/07/2023]
- FARRUGIA, D. (2021). Youth, work and global capitalism: new directions. *Journal of Youth Studies*, 24(3), 372-387.
- FRANCE, A. & THREADGOLD, S. (2016). Youth and political economy: Towards a Bourdieusian approach. *Journal of Youth Studies*, 19(5), 612-628.
- GENÇ, M, (2010). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kamu hizmetlerinde etkinlik. *Sayıştay Dergisi*, (77), 33-62.
- GÖZE, F. E. & YILMAZ, E. Neoliberalizm, Genç İşsizliği ve Sosyal Güvensizlik Bağlamında Sinemada Gençliğin Temsili: American Honey.
- KEATING, A. & MELİS, G. (2022). Youth attitudes towards their future: the role of resources, agency and individualism in the UK. *Journal of Applied Youth Studies*, 5(1), 1-18.
- KELLY, P. (2018). Three Notes On A Political Economy of Youth. *Journal of Youth Studies*, 21(10), 1283-1304.
- KONUKMAN, A. (2015). Türkiye’de bütçe hakkının kullanımı: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 23-65.
- KUZNETSOVA, O. & KUZNETSOV, A. (2020). And Then There Were None: What A UCU Archive Tells Us About Employee Relations in Marketising Universities. *Studies in Higher Education*, 45(12), 2439-2450.
- MAZURIK, K. (2022). *The Repertoires of Relatedness: Understanding the Parent-Child Relationships of Young Adults Who Live at Home*, Doctoral dissertation, University of Saskatchewan.
- MIRANDA, A. & ALFREDO, M. A. (2022). Transitions in the post-pandemic COVID-19 context: building youth policies in the Global South. *Journal of Applied Youth Studies*, 1-15.
- MURAT, S. (1995). Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış. In *Journal of Social Policy Conferences* No. 40, pp. 175-194.
- MURAT, S. & ŞAHİN, L. (2011). Gençlerin istihdamı/işsizliği bakımından Türk Eğitim Sisteminin değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 3(30), 93-135.
- MURPHY, E. C. (2017). A political economy of youth policy in Tunisia. *New Political Economy*, 22(6), 676-691.
- OECD (2008), Are we growing unequal?
- O’GRADY, T. (2022). Is ideological polarisation by age group growing in Europe?. *European Journal of Political Research*.
- PACIELLO, M. C. (2012). The Political Economy of Youth Exclusion in the Mediterranean: Continuity or Change. *Op-Med: Opinions on the Mediterranean*, June 2012. The German Marshal Fund of the United States.
- PIMLOTT-WILSON, H. (2017). Individualising The Future: The Emotional Geographies of Neoliberal Governance in Young People’s Aspirations. *Area*, 49(3), 288-295.
- REITER, H. (2003). Past, Present, Future: Biographical Time Structuring Of Disadvantaged Young People. *Young: Nordic Journal of Youth Research*, 11(3), 253-279.
- RENÇBER, N. (2020) *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi SBE. 2020. Ankara.
- ROBERTS, K. (2021). Education-to-work transitions during the Covid-19 lockdowns in Britain, 2020-2021. *Advances in Applied Sociology*, 11(11), 564-584.
- ROWNTREE, J., and M. ROWNTREE. (1968). The Political Economy of Youth. *Our Generation*, 6:155-190.
- SIKA, N. (2021). Beyond the Impasse? Dynamics of youth agency in times of crisis. *Mediterranean Politics*, 26(3), 273-284.
- SUKARIEH, M. & TANNOCK, S. (2014). *Youth Rising? The Politics Of Youth in The Global Economy*. Routledge.
- SUKARIEH, M. & TANNOCK, S. (2016). On the political economy of youth: A comment. *Journal Of Youth Studies*, 19(9), 1281-1289.
- SULTANA, N., & RAHMAN, M. A. (2022). Institutional Assistance and Adaptation of Fresh Graduates Facing Employment Crisis and Poverty. *Journal of Business Studies*, 3(1), 119-143
- ÜLTANIR, E. (2021). Yükseköğretimde Pandemi Koşullarında Mezunların İstihdam Edilebilirliği ve Uzaktan Kariyer Rehberliği. *IHEC* 2021, 112-120.
- WYN, J. and WHITE, R. (1997). *Rethinking Youth*, Allen and Unwin, Sydney.
- YAMAN, A. (2021). Kamu politikası analizi bağlamında Türkiye’nin gençlik politikası. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 45-71.
- YATES, E. (2021). Work, employment and the material conditions of young people in developed economies: a Marxist political economy of youth perspective. *Journal of Youth Studies*, 1-16.